

Från Sveriges delegation vid Europarådets parlamentariska församling

Riksdagens Europarådsdelegation överlämnar bifogade redogörelse för verksamheten inom den parlamentariska församlingen under 2002. Till redogörelsen är fogad en förteckning över av församlingen under perioden antagna rekommendationer, resolutioner, direktiv och yttranden.

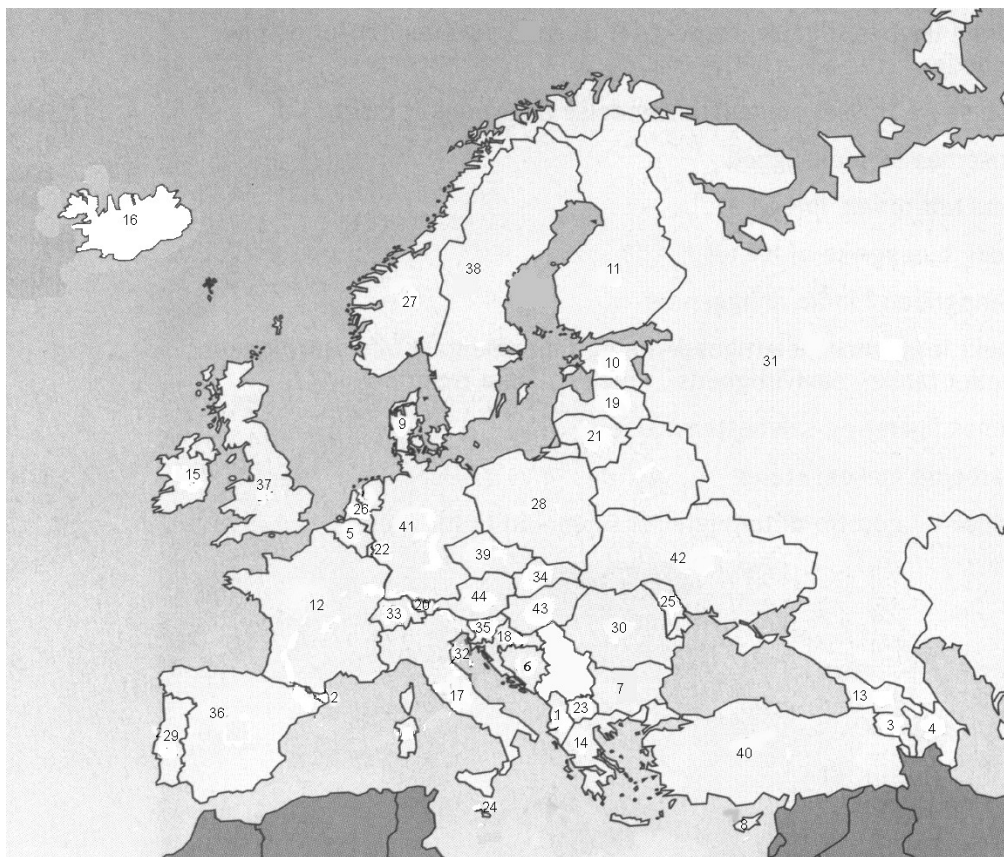
Stockholm den 10 februari 2003

På delegationens vägnar

Göran Magnusson

Kirsti Pulkka-Ericson

Europarådets medlemsstater 2002

1 Albanien, 2 Andorra, 3 Armenien, 4 Azerbajdzjan, 5 Belgien, 6 Bosnien och Hercegovina, 7 Bulgarien, 8 Cypern, 9 Danmark, 10 Estland, 11 Finland, 12 Frankrike, 13 Georgien, 14 Grekland, 15 Irland, 16 Island, 17 Italien, 18 Kroatien, 19 Lettland, 20 Liechtenstein, 21 Litauen, 22 Luxemburg, 23 Makedonien, 24 Malta, 25 Moldavien, 26 Nederländerna, 27 Norge, 28 Polen, 29 Portugal, 30 Rumänien, 31 Ryssland, 32 San Marino, 33 Schweiz, 34 Slovakien, 35 Slovenien, 36 Spanien, 37 Storbritannien, 38 Sverige, 39 Tjeckien, 40 Turkiet, 41 Tyskland, 42 Ukraina, 43 Ungern, 44 Österrike.

Innehållsförteckning

Europarådets medlemsstater 2002.....	2
1 Europarådets roll i det europeiska samarbetet.....	5
1.1 Den parlamentariska församlingens roll och uppgifter.....	5
2 Den parlamentariska församlingens verksamhet under 2002.....	8
2.1 Sessionen 2002.....	8
2.2 Budget och omstrukturering av verksamheten.....	8
2.3 Riksdagens delegation.....	9
2.4 Utvidgning av medlemskretsen och granskning av efterlevnaden av åtaganden.....	10
2.4.1 Valövervakning.....	11
2.4.2 Bosnien och Hercegovina – det 44:e medlemslandet.....	11
2.4.3 Förbundsrepubliken Jugoslavien.....	12
2.4.4 Monaco.....	13
2.4.5 Vitryssland.....	13
2.4.6 Observatörer.....	14
2.5 Politiska frågor.....	15
2.5.1 Europas samarbetsstrukturer i omvandling.....	15
2.5.2 Kampen mot terrorismen.....	15
2.5.3 Tjetjenien.....	16
2.5.4 Balkan.....	17
2.5.5 Relationerna till andra internationella organisationer.....	17
2.5.6 Globalisering.....	18
2.6 Demokrati och mänskliga rättigheter.....	19
2.6.1 Avskaffandet av dödsstraffet.....	20
2.6.2 Uppföljning av verkställighet av Europadomstolens beslut.....	20
2.6.3 Mekanismen för att skydda de mänskliga rättigheterna.....	20
2.7 Sociala, ekonomiska och kulturella frågor m.m.	21
2.8 Europeiskt talmansmöte i Zagreb.....	22
2.9 Gäster.....	23
3 Den svenska representationen.....	24
Ombud.....	24
Ersättare.....	24
Utskotten.....	24
Partigrupper.....	26
4 Huvudområden för församlingens verksamhet.....	27
4.1 Granskning av hur medlemsländer uppfyller sina åtaganden.....	27
4.1.1 Ryssland.....	27
4.1.2 Moldavien.....	28
4.1.3 Armenien.....	28
4.1.4 Azerbajdzjan.....	29
4.2 Politiska frågor.....	30

4.2.1 Europarådets framtid	30
4.2.2 Kampen mot terrorism	31
4.2.3 Tjetjenien	31
4.2.4 Södra Kaukasien	33
4.2.5 Kaliningrad	33
4.2.6 Cypern	33
4.2.7 Mellanöstern	34
4.2.8 Risken för militärt angrepp mot Irak	34
4.3 Juridiska frågor och mänskliga rättigheter	34
4.3.1 Tilläggsprotokoll nr 13 till Europakonventionen	34
4.3.2 Internationella brottmålsdomstolen	35
4.3.3 Minoriteters rättigheter	36
4.3.4 Uppföljning av verkställighet av Europadomstolens beslut	36
4.4 Ekonomi och utveckling	37
4.5 Kultur, vetenskap och utbildning	39
4.6 Sociala frågor, hälso- och familjefrågor	40
4.7 Befolknings- och flyktingfrågor	40
4.8 Jordbruk och miljö	41
4.9 Jämställdhet mellan kvinnor och män	42
Förteckning över församlingens beslut	44

1 Europarådets roll i det europeiska samarbetet

Europarådets historiska uppdrag är att bidra till Europas utveckling på grundval av krav på demokrati, mänskliga rättigheter och rättssäkerhet. Europarådet har under ett drygt halvsekel bidragit till byggande av en gemensam europeisk värdegrund och är i dag genom sina 188 konventioner en viktig normgivande institution inom europeisk politik. Sverige tillhörde grundarna när Europarådets stadgar undertecknades av 10 västeuropeiska stater i London den 5 maj 1949.

Under 1990-talet genomgick Europa omfattande förändringar. Efter Berlinmurens fall följde Tysklands återförening, Sovjetunionens sönderfall, Baltikums frigörelse, Warszawapaktens upplösning och skapandet av Europeiska unionen i Maastricht. Slutet av det kalla krigets polarisering av Europa gjorde en utvidgning av Europarådet möjlig. Arbetet i Europarådets parlamentariska församling har under det senaste decenniet präglats av utvecklingen i Öst- och Centraleuropa. Medlemskretsen har fördubblats. Vid årsskiftet 2002/03 hade Europarådet 44 medlemsländer.

Det faktum att integrationen inom Europeiska unionen breddas och fördjupas innebär att omvärlden där Europarådet verkar är i ständig förändring. Genom beslutet i Köpenhamn om EU:s utvidgning österut integreras ytterligare 10 av Europarådets medlemsländer i unionens samarbete. Fördjupning och utvidgning av integrationen i EU samt arbetet i EU:s framtidskonvent har bevakats av Europarådets parlamentariska församling som en fråga som direkt påverkar Europarådets egen framtid och dess roll i det europeiska samarbetet. Att Europarådet inte fick inbjudan att delta i konventsarbetet på samma sätt som det hade medverkat i framtagandet av EU:s grundrättsstadga var en besvikelse. Under 2002 har även Nato fattat viktiga beslut om att acceptera nya medlemsländer. Nato kommer i framtiden att ha en gemensam gräns med Ryssland i Baltikum. Dessa förändringar i Europas samarbetsstrukturer blir betydelsefulla för Europas framtid och ställer Europarådet inför nya utmaningar.

1.1 Den parlamentariska församlingens roll och uppgifter

Inom Europarådets ram samarbetar såväl medlemsländernas regeringar som deras parlament och regionala politiska organ. Europarådet arbetar på tre politiska nivåer: ett beslutande och verkställande organ – ministerkommittén, ett rådgivande och pådrivande organ – den parlamentariska församlingen och ett organ för samarbete på lokal och regional nivå – den europeiska kongressen för lokala och regionala organ, kommunalkongressen.

Ledamöterna i den parlamentariska församlingen utses av medlemsländernas parlament. Antalet representanter i de nationella delegationerna fastställs i förhållande till landets invånarantal. Sedan Bosnien och Hercegovina blev medlem i april 2002 är antalet delegater i församlingen 306. Det finns lika många suppleanter. Därtill deltar med särskild gäststatus parlamentariska delegationer från stater som ansökt om medlemskap. Två länder finns numera kvar i denna kategori: Monaco och Förbundsrepubliken Jugoslavien. Jugoslaviens medlemskap debatterades av församlingen under 2002. Landet blir enligt församlingen medlem när delstaterna Serbien och Montenegro kommit överens om en ny gemensam konstitution.

Parlamentariker från Israel, Kanada och Mexiko deltar i församlingens arbete med observatörsstatus.

Även om den från början kallades rådgivande församlingen, har man successivt gått över till beteckningen parlamentariska församlingen. På sistone har partisamarbetet över gränserna fått allt större betydelse. Följande fem partigrupperingar är verksamma inom Europarådets parlamentariska församling: den socialistiska gruppen (SOC), det europeiska folkpartiet (EPP/CD), den europeiska demokratiska gruppen (EDG), den liberala, demokratiska och reformistiska gruppen (LDR) samt den förenade europeiska vänstern (UEL). Ett trettiotal parlamentariker står utanför dessa partigrupperingar.

Sedan tillkomsten 1949 har den parlamentariska församlingen inom Europarådets ram arbetat för att främja fred och frihet, de mänskliga rättigheterna, demokratis och rättsstatens principer samt social rättvisa i Europa. Församlingen har aktivt medverkat vid utvidgningen av Europarådet. I arbetet har ingått att förbereda kandidatländer för medlemskap, bedöma om villkoren för medlemskap är uppfyllda och bistå de nya medlemsländerna i deras demokratiska utveckling. Församlingen har varit pådrivande i frågor som de mänskliga rättigheterna och minoriteters rättigheter samt har bidragit vid tillkomsten av ett stort antal konventioner.

Genom utvidgningen av medlemskretsen har Europarådet fått en mer heterogen sammansättning än under de första decennierna. Det ställer speciella krav när det gäller att upprätthålla värderingar och principer. Den parlamentariska församlingen anser att det är viktigt att säkerställa att Europarådets grundläggande värderingar – och därigenom dess trovärdighet – inte försvagas. Det räcker inte med att ett land ingår en principiell förbindelse att respektera de mänskliga rättigheterna och rättsstatens principer. Därför är uppföljningen och kontrollen av efterlevnaden av dessa principer en viktig del av verksamheten i såväl den parlamentariska församlingen som i ministerkommittén och i kongressen för lokala och kommunala myndigheter. Det är särskilt viktigt att stärka och konsolidera de demokratiska krafterna i Öst- och Centraleuropa. Medlemskap i Europarådet bidrar till att stärka de rättsstatliga institutionerna och främjar säkerställandet av de mänskliga fri- och rättigheterna.

Stora förändringar i omvärlden har motiverat en översyn av verksamhetens inriktning och formerna för det europeiska samarbetet. På grundval av de

förslag till förnyelse av organisationen som utarbetades i samband med Europarådets 50-årsjubileum 1999 har reformeringen av den parlamentariska församlingens arbetsmetoder satt fart. Som ett led i uppföljningen av dessa förslag godkände församlingen under 2000 en revidering av sin stadga (dok. 8750) för att bättre uppfylla kraven på kvalitet och effektivitet. En ändrad utskottsstruktur började gälla från januari 2001 varvid antalet utskott minskade från fjorton till tio.

2 Den parlamentariska församlingens verksamhet under 2002

2.1 Sessionen 2002

Europarådets parlamentariska församling möttes i fyra delsessioner under 2002. Samtliga hölls i Strasbourg. Delsessionerna ägde rum den 21–25 januari, den 22–26 april, den 24–28 juni och den 23–27 september. Det ständiga utskottet, som beslutar på församlingens vägnar mellan delsessionerna, sammanträdde den 26 mars i Strasbourg, den 29 maj i Luzern, den 3 september i Luxemburg och den 18 november i Malta. En s.k. minisession hölls i Luzern den 27–29 maj med deltagande av det ständiga utskottet och ett antal fackutskott.

Vid de fyra delsessionerna debatterades utskottens rapporter, avgavs rekommendationer till ministerkommittén, antogs resolutioner och direktiv samt gjordes uttalanden i aktuella frågor. De rapporter som lades fram för församlingen och det ständiga utskottet hade förberetts av tio fackutskott eller deras underutskott som sammanträtt i Strasbourg, Paris eller i något av medlemsländerna på speciell inbjudan av respektive lands parlament.

Till president för församlingen valdes Peter Schieder (socialist) från Österrike. En ledamot kan enligt praxis väljas till president i högst tre år. Peter Schieder är församlingens 22:e president och efterträder Lord Russell-Johnston (liberal) från Storbritannien som ledde församlingen från januari 1999 till januari 2002. Församlingen väljer 19 vicepresidenter på roterande basis. Under 2002 hade den svenska delegationen rätt till en vicepresidentpost. Sören Lekberg valdes och ingick i byrån 2002.

Parlamentarikerförsamlingens sekreterare, som numera tituleras generalsekreterare, väljs av församlingen på förslag av ministerkommittén (63 §). Bruno Haller har haft posten sedan 1996. Hans andra femåriga mandatperiod sträcker sig till 2005.

Europarådets högsta tjänstemän utses av parlamentarikerförsamlingen. En ny biträdande generalsekreterare valdes i juni. Maud de Boer-Buquicchio har posten för en femårig mandatperiod.

2.2 Budget och omstrukturering av verksamheten

Vid en utvärdering av aktiviteterna inom Europarådet bör beaktas att utvidgningen av medlemskretsen under 1990-talet inte medfört att resurser tillförts i motsvarande grad. Förväntningarna och trycket på organisationen har däremot ökat. Församlingen har varit tvungen att organisera sin verksamhet utan några nämndvärda resurstillskott. Genomförda omstruktureringar av verksamheten har varit otillräckliga. För att förbättra organisationens budgetära läge måste ministerkommittén enligt församlingens uppfattning ändra sina

beslutsformer. Det nuvarande beslutssystemet är baserat på konsensusprincipen, vilket blockerar alla ansträngningar att öka Europarådets resurser.

Församlingen har rätt att yttra sig över organisationens budget. År 2002 ägde debatten rum i april. Som underlag för debatten fanns ekonomiutskottets två rapporter *Europarådets budget för 2003* och *Församlingens egna utgifter* (dok. 9386, 9387, yttrandena 236, 237). Församlingens budget för 2002 uppgick till 14 781 200 euro (för 2001 var siffran 14 593 500 och året innan 14 260 000).

I och med att församlingen under 2000 beslöt att dess prioriteringar och strukturer skulle ändras för att effektivisera verksamheten togs beslut om en ny utskottsorganisation. Från början av 2001 är antalet utskott tio. För att tillgodose principen att varje församlingsledamot har plats i minst ett utskott förändrades sammansättningen av ett flertal utskott och mandatfördelningen mellan de nationella delegationerna.

Vid sidan av utskotten har byrån, de politiska gruppledarnas samordningsgrupp och delegationsordförandenas möten viktiga roller när det gäller att dra upp riktlinjer för församlingens verksamhet.

Från början av 2000 införde församlingen elektronisk omröstning, vilket sparar tid och gör det lättare att följa voteringarna.

2.3 Riksdagens delegation

Den svenska delegationen vid 2002 års session bestod av sex ordinarie ledamöter: Jan Bergqvist (s), ordförande, Anders Björck (m), vice ordförande, Lisbet Calner (s), Maud Björnemalm (s), Mats Einarsson (v), som ersatte Maggi Mikaelsson (v) sedan hon den 31 januari lämnat riksdagen, och Holger Gustafsson (kd). Suppleanter för dessa var Göran Magnusson (s), Knut Billing (m), Sören Lekberg (s), Marie Granlund (s), Eva Zetterberg (v), som ersatte Mats Einarsson (v) sedan han blivit ordinarie ledamot, samt Björn von der Esch (kd).

I januari valdes Sören Lekberg till vicepresident i den parlamentariska församlingen för 2002 och medlem av byrån.

Jan Bergqvist var under 2002 fortsatt ordförande i underutskottet för relationer med icke-medlemsländer. Knut Billing fortsatte som ordförande i underutskottet för utveckling av turistnäringen. Göran Magnusson har fortsatt som vice ordförande i det juridiska utskottet. Mats Einarsson har fortsatt som vice ordförande i migrationsutskottet. Björn von der Esch har fortsatt som vice ordförande i underutskottet för budgetfrågor.

Delegationen förberedde delsessionerna vid möten i riksdagen och i Strasbourg. Vid två tillfällen hölls gemensamma möten med de kommun- och landstingspolitiker som ingår i den svenska delegationen till Europarådets kongress för lokala och regionala organ, Congress of Local and Regional Authorities of Europe, CLRAE.

Delegationen sammanträffade med representanter för Läkare utan gränser för att diskutera flyktingproblem i norra Kaukasus som följd av Tjetjenienkonflikten.

2.4 Utvidgning av medlemskretsen och granskning av efterlevnaden av åtaganden

Med utvidgningen av medlemskretsen har uppföljning och kontroll av efterlevnaden av medlemsländernas åtaganden blivit en allt viktigare del av Europarådets verksamhet.

Församlingen har tillsatt ett granskningsutskott, som varit verksamt sedan april 1997 (res. 1115). Utskottet har till uppgift att kontinuerligt granska att alla medlemsländer respekterar Europarådets grundläggande principer och uppfyller de åtaganden som gjorts i samband med att landet blivit medlem. Dess ledamöter nomineras av de fem politiska grupperna (i motsats till de andra utskotten där medlemmarna utses av de nationella delegationerna) och utses av byrån. Härutöver ingår de politiska och juridiska utskottens ordförande ex officio. En granskning inleds med ett skriftligt yttrande från två av utskottet utsedda rapportörer som skall representera olika politiska grupperingar. Det granskade landets Europarådsdelegation utser två ledamöter som sina representanter i granskningsutskottet, men ledamöterna har inte rätt att delta i utskottets voteringar.

Granskningsutskottets möten är inte öppna för andra än ledamöterna. Nio länder har under 2002 varit föremål för granskning. Församlingen debatterade fyra landsrapporter: Ryssland, Moldavien, Armenien och Azerbajdzjan. Andra stater som för närvarande är föremål för granskning är Albanien, Bosnien och Hercegovina, Georgien, Turkiet och Ukraina. Granskningen av Bulgarien, Kroatien, Lettland, Litauen, Makedonien och Rumänien är slutförd men genom en dialog mellan Europarådet och respektive land följs den fortsatta utvecklingen av efterlevnaden.

Ministerkommittén har sin egen tematiska övervakningsprocedur. Även kommunalkongressen har en roll som övervakare av att reglerna för den lokala självstyrelsen efterlevs.

Ackreditering av ledamöter kan också användas som instrument för att granska huruvida medlemsländerna fullföljer sina åtaganden. Enligt stadgan skall församlingen vid öppnandet av den årliga sessionen kontrollera och ratificera medlemmarnas och gästernas ackreditering (6.3 §). Med hänvisning till konflikten i Tjetjenien har den ryska delegationens fullmakter ifrågasatts vid inledningen av sessionerna 2000 och 2001. Församlingen berövade år 2000 den ryska delegationen rätten att delta i församlingens voteringar för att åstadkomma framsteg i att lösa Tjetjenienkonflikten.

Församlingens frågestund i samband med sessionerna ger ett tillfälle att följa upp huruvida ministerkommittén verkställer församlingens rekommendationer. Fyra gånger om året redogör utrikesministern för ministerkommit-

téns ordförandeland för verksamheten i ministerkommittén. Ledamöterna har sedan möjlighet att ställa frågor till utrikesministern.

2.4.1 Valövervakning

Valövervakning är ett komplement till granskningen av demokratiseringsprocessen. Parlamentarikerförsamlingen har under de senaste åren engagerat sig i ett stort antal valövervakningsinsatser framför allt i Central- och Östeuropa, oftast i samarbete med OSSE och Europaparlamentet.

Parlamentariker som valövervakare bedöms ur politisk synvinkel vara av stor betydelse trots att de nästan enbart deltar som korttidsobservatörer. Den parlamentariska församlingen har under 2002 sänt valövervakare till Bosnien och Hercegovina, Kosovo (kommunalval), Lettland, Makedonien (presidentval), Montenegro (parlamentsval och presidentval), Serbien (två presidentval), Turkiet och Ukraina.

2.4.2 Bosnien och Hercegovina – det 44:e medlemslandet

Efter sju års förberedelser blev Bosnien och Hercegovina i april 2002 Europarådets 44:e medlem.

Organisationen mottog 1995 en anhållan om medlemskap från Bosnien och Hercegovina. Detta år upphörde kriget i Bosnien och Hercegovina som följde av uppgörelsen i Dayton. Enligt fredsavtalet består Bosnien och Hercegovina av en muslimsk-kroatisk federation och en bosnienserbisk republik. På grund av de militära aktiviteterna sköts handläggningen av medlemskapsansökan fram till 1997. Församlingens byrå bestämde att fortsätta handläggningen 1998 samt sände en delegation som övervakade parlaments- och presidentvalet i september 1998. En utredningsman utsågs med uppgift att kontrollera kandidatlandets förutsättningar att uppfylla medlemskapsåtagandena. Vägen tillbaka till ett normalt och stabilt samhälle har visat sig lång.

Landets tredje allmänna val hölls i november 2000. Församlingens ad hoc-kommitté övervakade valet i samarbete med OSSE. De parlamentariska övervakarna konstaterade i sin slutkommuniké att det politiska läget i landet fortsatte att vara spänt. Stabiliseringen av demokratin hade försenats till följd av att de politiska partierna inte lyckats bli eniga om en ny vallag.

Förutsättningarna för demokrati och mänskliga rättigheter förbättrades efter valet. Landets gemensamma institutioner började fungera bättre, men de statliga institutionerna bedömdes vara svaga. I november 2001 kom Europarådets politiska och juridiska utskott överens om de åtaganden som Bosnien och Hercegovina måste uppfylla efter inträde i Europarådet. Efter det att landet lämnat en försäkran om att uppfylla de uppställda villkoren kunde behandlingen av medlemsansökan fortskrida.

Församlingen debatterade Bosnien och Hercegovinas medlemskap under den första delsessionen 2002 och tillstyrkte detta (dok. 9287, yttrande 234). Även om församlingen gav landets medlemskap sitt nästan enhetliga stöd förekom kritiska röster. Europarådet har lämnat en lång lista med krav på

förändringar. Det första kravet är att Bosnien och Hercegovina fullt ut följer Daytonavtalet och förbinder sig att lösa interna och internationella konflikter på ett fredligt sätt. Vidare krävs att landet skall samarbeta med den internationella krigsförbrytartribunalen och utlämna de personer som anklagas för krigsförbrytelser. Utbildningssystemet måste förändras.

I församlingen har Bosnien och Hercegovina fem ordinarie mandat och fem ersättare. I ministerkommittén har varje medlemsstat en röst.

Den 5 oktober 2002 hölls allmänna val i Bosnien och Hercegovina. Valet övervakades av bl.a. församlingens ad hoc-kommitté. De internationella valetobservatörerna bedömde att valet motsvarade internationell standard och att landet tagit ett positivt steg på väg mot att uppfylla åtaganden som medlem i Europarådet. Det var det första valet efter Daytonavtalet 1995 som administrerades av landets egna myndigheter.

Europarådet har sedan april 1996 ett kontor i Sarajevo. Det har till uppgift att stödja en utveckling mot demokratiska institutioner, oavhängiga medier samt respekt för de mänskliga rättigheterna.

2.4.3 Förbundsrepubliken Jugoslavien

Förbundsrepubliken Jugoslavien, FRJ, ansökte om medlemskap i Europarådet år 1998. Ministerkommittén lämnade då ansökan till församlingen för kännedom men behandlade den inte. Förbundsrepubliken Jugoslavien, som numera består av delrepublikerna Serbien och Montenegro, var föremål för internationella sanktioner för sin roll i de krig som under 1990-talet bröt ut i samband med Jugoslaviens upplösning.

Efter president- och parlamentsvalen i Jugoslavien i september 2000 som förde Vojuslav Koštunica till presidentposten efter Slobodan Milošević kom landet ut ur sin mångåriga isolering. Landet är medlem i FN och OSSE.

Den nya regimen anhöll då på nytt om medlemskap i Europarådet. Parlamentarikerförsamlingen beviljade i januari 2001 Jugoslavien status som särskild gäst. Som ett första steg i medlemskapsproceduren utsåg byrån två framstående jurister vars uppgift var att undersöka om landets juridiska system uppfyller Europarådets krav. Landets politiska utveckling blev föremål för en ingående granskning. De juridiska experternas utlåtande behandlades av det ständiga utskottet i november 2001.

Hårda internationella påtryckningar ledde år 2001 till att Slobodan Milošević utlämnades till FN:s krigsförbrytardomstol i Haag. Överlämnandet välkomnades av det internationella samfundet som ett viktigt steg i den demokratiska utvecklingen i landet. Åtalen mot honom gäller alla de tre stora konflikter som utbröt i samband med det gamla Jugoslaviens sammanbrott.

Vid septembersessionen debatterade församlingen *Jugoslaviens medlemskap i Europarådet* (dok. 9533, 9539, yttrande nr 239). Trots att många av de villkor som gäller för ett inträde i Europarådet inte var uppfyllda ansåg ett flertal parlamentariker att det är viktigt att komma till ett snabbt positivt beslut. Medlemskapsfrågan har komplicerats av att delrepublikerna Serbien och Montenegro inte kunnat enas om en ny konstitution. Den parlamentariska

församlingen ansåg att Jugoslavien gjort framsteg när det gäller att skapa en pluralistisk och demokratisk rättsstat samt när det gäller respekten för de mänskliga rättigheterna. Församlingen godkände en rekommendation om att ta emot Jugoslavien som medlem, men medlemskapet blir möjligt först sedan konstitutionsfrågan är löst. Till den antagna rekommendationen fogades en lång lista med mål som Jugoslavien skall förbinda sig att eftersträva. Det krävs bl.a. att Jugoslavien samarbetar med den internationella domstolen i Haag för att utreda krigsförbrytelseerna under Balkankrigen. Krigsförbrytare som fortfarande går fria bör utlämnas, och myndigheterna skall bistå domstolen med information om massgravar och försvunna personer. Jugoslavien åläggs dessutom att informera serberna om de brott Miloševićs regering gjorde sig skyldig till. Europarådet förutsätter garantier för oberoende och pluralistiska massmedier. Kosovo är ett område som tills vidare står under FN:s administration. Målet är att säkerställa att området utvecklas till en autonom multi-etnisk demokrati.

Det slutliga beslutet om Jugoslaviens medlemskap fattas av ministerkommittén under förutsättning att delstaterna kommit överens om en ny konstitution.

Församlingens president och rådets generalsekreterare välkomnade församlingens beslut i ett gemensamt pressmeddelande 2002-09-24. Visionen om en paneuropeisk organisation närmar sig uppfyllelsen. Med Jugoslavien som medlem kommer Europarådets medlemskår att täcka hela det geografiska Europa med undantag av Vitryssland och Monaco.

Ett bakslag i den demokratiska utvecklingen kom mot slutet av året då både Serbien och Montenegro på grund av lågt valdeltagande misslyckades med att välja nya delstatspresidenter.

Europarådet har ett omfattande samarbete med OSSE för att upprätta en fungerande förvaltning och rättsstat i Jugoslavien. I detta syfte öppnades år 2001 ett gemensamt kontor i Belgrad.

2.4.4 Monaco

Monaco lämnade in sin medlemskapsansökan i oktober 1998. Som ett led i ansökningsprocessen besökte ett ad hoc-utskott Monaco. Församlingen fortsätter att utarbeta ett yttrande om Monacos ansökan. En ny medborgarskapslag finns bland förutsättningarna för medlemskap.

I juni 2002 besökte rapportörerna Monaco. Deras bedömning var att Monaco gjort framsteg när det gäller att uppfylla församlingens krav. Detta gäller särskilt en konstitutionell reform och ett nytt valsysteem. Senare under sommaren besökte församlingens president och generalsekreterare Monaco.

2.4.5 Vitryssland

Vitryssland anhöll om medlemskap 1993. Sedan president Lukasjenka år 1996 efter en grundlagsstridig folkomröstning avsatt det folkvalda parlamentet och själv utsett ett parlament suspenderades det vitryska parlamentets

gäststatus av byrån på rekommendation av det politiska utskottet. Ett nytt parlamentsval utlystes till oktober 2000. Med motivering att valet inte uppfyllde internationell standard för fria och demokratiska val beslöt Europarådets parlamentariska församling liksom Europaparlamentet och OSSE:s parlamentarikerförsamling att inte övervaka valet.

Kravet på fria och demokratiska val uppfylldes inte heller vid presidentvalet i september 2001. Valövervakarna från de tre parlamentarikerförsamlingarna påpekade bristfälligheter i lagstiftningen. Brister förekom även i valorganisationen, förhandsröstningen, rösträkningen och i valkampanjen. Särskilt oroande var förekomsten av hot som var riktade mot oppositionen, oberoende medier och inhemska valobservatörer. Att det över huvud taget fanns en opposition var dock ett positivt tecken. Oppositionen hade dessutom kunnat enas om en gemensam presidentkandidat.

I samråd med andra internationella institutioner överväger Europarådet att öka sina kontakter med landet. En långdragen isolering av Vitryssland ligger inte i det vitryska folkets eller omvärldens intresse. Isolering kan bromsa demokratis utveckling i landet. Relationerna har dock förblivit ansträngda på grund av Vitrysslands vägran att förlänga visum för medarbetare vid OSSE:s stödgrupp i Minsk, vilket innebär att den inte längre kan utföra sina uppgifter enligt sitt mandat.

Det politiska utskottet har analyserat relationerna mellan Europarådet och Vitryssland. Utskottets delegation har besökt landet. Församlingen debatterade utvecklingen i Vitryssland på grundval av en rapport som utskottet utarbetat (dok. 9543, res.1306). Församlingen slår fast att situationen i Vitryssland inte förändrats. Därmed saknas förutsättningar för att Vitryssland skulle återfå sin särskilda gäststatus. Församlingen påpekar bl.a. att valprocessen är bristfällig, kränkningar av de mänskliga rättigheterna fortsätter, det civila samhället och det lokala styrelseskicket är underutvecklade, rättsväsendets oberoende ifrågasätts och parlamentets befogenheter är begränsade. Församlingen är också oroad över ett stort antal försvunna medborgares öden samt övergrepp på yttrandefriheten och mediernas möjlighet att arbeta.

Det juridiska utskottet tillsatte ett ad hoc-utskott vars uppgift är att få klarhet över försvinnanden i Vitryssland som tros ha politisk anknytning.

2.4.6 Observatörer

Även utomeuropeiska länder har möjlighet att delta i Europarådets verksamhet. Europarådets toppmöte i Wien 1993 skapade en ny typ av observatörsstatus för utomeuropeiska länder. Det är ministerkommittén som beslutar om ett lands observatörsstatus. Beslutet träder i kraft sedan parlamentarikerförsamlingen har lämnat ett positivt yttrande. Med stöd av beslutet får en observatör delta i det samarbete som är underställt ministerkommittén. Ett land med observatörsstatus måste dessutom anhålla om att få sända observatörer till den parlamentariska församling som fattar beslut i frågan. Israel, Kanada och Mexiko medverkade under 2002 som observatörer i den parlamentariska församlingen. Sydkorea har ansökt om observatörsstatus.

Underutskottet för relationer med icke-medlemsländer har till uppgift att sköta kontakterna med observatörerna. Under 2002 besökte underutskottet Mexiko och FN.

2.5 Politiska frågor

2.5.1 Europas samarbetsstrukturer i omvandling

År 2002 inleddes med att tolv av EU:s femton medlemsländer införde euron som gemensam valuta. I december fattade EU ett formellt beslut om unionens utvidgning österut. De tio framtida unionsländerna, nämligen Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern, är samtliga medlemmar i Europarådet. Som följd av utvidgningen växer unionens befolkning med 20 % till 453 miljoner och unionens yta med en fjärdedel. EU blir mera heterogen mätt bl.a. med BNP per capita.

EU:s utvidgning österut innebär ett viktigt moment av förnyelse. Med ett större och mera diversifierat EU finns ett behov av att höja Europarådets profilering. När det gäller att ge innehåll åt modern europeisk demokrati har Europarådet haft en ledande roll under efterkrigstiden. Principerna om den pluralistiska demokratin och rättsstaten, respekten för de mänskliga rättigheterna och minoriteternas rättigheter är Europarådets bärande idé. Europarådet ägnar sig även åt frågor som angår kultur, miljö, ekonomi och solidaritet i samhället. Europarådets insatser för att skapa en gemensam europeisk värdegrund behandlades av Europaparlamentets talman Pat Cox i ett tal den 25 september. Enligt honom har det underlättat unionens östutvidgning.

2.5.2 Kampen mot terrorismen

Terrorattacken mot USA den 11 september 2001 upplevdes som ett hot mot den öppna demokratiska samhällsmodellen och de grundläggande värden som Europarådet slår vakt om. Församlingen har fördömt attacken som ett hot mot internationell fred och säkerhet. Det finns inga motiv som kan berättiga terrorism och dödande av oskyldiga. Europarådet har i flera sammanhang behandlat terrorism och antagit flera konventioner som syftar till att bekämpa terrorism, t.ex. den europeiska konventionen om bekämpande av terrorism (ETS nr 90), den europeiska utlämningskonventionen (ETS nr 24) och den europeiska konventionen mot IT-relaterad brottslighet (ETS nr 185). Arbetet med att göra konventionerna slagkraftigare pågår. Terrorattacken underströk behovet av gränsöverskridande samordning. Kampen mot den internationella terrorismen var ett tema som återkom flera gånger under 2002.

En följd av den internationella kampen mot terrorism har blivit att många länder i snabb takt genomdrivit skärpta lagar. Det finns en risk för otillräckligt underbyggda beslut när ärenden forceras fram. Mycket av kritiken mot besluten handlade om brister i handläggningen när det gäller att stifta terroristlagar som kan kränka demokratiska fri- och rättigheter och innebär in-

skränkningar i den personliga integriteten. Europarådet har uppmanat till försiktighet vid antagandet av antiterroristlagar i medlemsländerna. I den internationella kampen mot terrorismen gäller det att försvara fundamentala mänskliga rättigheter, inte att underminera dem.

Generalsekreterarens årliga överblick i januari berörde den internationella kampen mot terrorism. Vid en efterföljande frågestund frågade *Björn von der Esch* om generalsekreteraren kände till att tre svenska medborgare var inkluderade på FN:s sanktionslista som syftade till att strypa finansiellt stöd till internationella terrorister. De tre svenskarna hade utan rättegång dömts till ekonomisk isolering, påpekade von der Esch.

Vid en frågestund i april med ministerkommitténs ordförande frågade *Mats Einarsson* vad ministerkommittén avsåg att göra för att skydda de mänskliga rättigheterna i den internationella kampen mot terrorism. Han påpekade att FN:s sanktionslista, som innehöll tre svenska medborgare, var en kränkning av Europakonventionens artiklar 6 och 7 som ger rätt till rättvis rättegång och garanterar att inget straff utmäts utan lag. Utrikesminister Valionis konstaterade att ministerkommittén bidrar till den internationella kampen mot terrorism genom intensifierat juridiskt samarbete, genom att skydda de grundläggande värderingarna och genom att utveckla demokratin.

2.5.3 Tjetjenien

Efter gisslandramat i Moskvas Dubrovkateater i oktober 2002 och ett självmordsattentat mot en regeringsbyggnad i Groznyj dagen efter jul verkar hoppet om fred i Tjetjenien avlägset.

Den militära konflikten i Tjetjenien har under de tre senaste åren återkommit som debattämne vid församlingens sessioner. I sin kritik har församlingen fokuserat på brott mot de mänskliga rättigheterna som kantat kriget.

Rysslands medlemskap i Europarådet 1996 var från början ifrågasatt bl.a. på grund av en pågående väpnad fas i Tjetjenienkonflikten. De som hade röstat för det ryska inträdet argumenterade för en strategi som innebar att länder tas in i medlemskretsen redan innan de uppfyllt alla villkor i avsikt att Europarådets granskningsprocedurer och dialog påskyndar en demokratisk utveckling. Den långdragna tjetjensk-ryska konflikten har visat att endast en politisk lösning kan skapa fred i regionen.

Församlingen upprättade år 2001 en gemensam arbetsgrupp mellan församlingen och den ryska Duman. Församlingens delegater representerar det politiska och juridiska utskottet (tre från vardera) och migrationsutskottet (en representant). Mats Einarsson ingår i arbetsgruppen. Dess mandat är att ständigt följa upp församlingens rekommendationer när det gäller de mänskliga rättigheterna och ansträngningar att återuppbygga Tjetjenien. Arbetsgruppen söker bidra till en politisk process som syftar till att konflikten kan lösas.

President Schieder gjorde i slutet av november ett officiellt besök i Ryssland. De aktuella händelserna i Ryssland dominerade samtalen mellan honom och höga ryska representanter. I samtal med president Putin framkom det att den ryska administrationen förbereder en folkomröstning om en ny författ-

ning i Tjetjenien under våren 2003. President- och parlamentsval skall hållas senare under året.

Europarådet har i två och ett halvt år haft människorättsexperter placerade i Tjetjenien. Deras mandatperiod har förlängts med sex månader i taget. Uppdraget är att kartlägga omfattningen av och ta vittnesmål om brott mot de mänskliga rättigheterna. MR-kontoret där Europarådets experter arbetar har registrerat tusentals klagomål från tjetjenska medborgare. Församlingen har framhållit vikten av att inleda brottsundersökningar mot brott begångna av rysk militär.

2.5.4 Balkan

Ett decennium av krig och kris har inneburit stora omvälvningar på Balkan. Hoppet om varaktiga lösningar som förhindrar framtida krig i området har ökat sedan en demokratisk regering etablerats i Belgrad. Till omvärldens lättnad kunde de väpnade konflikterna i Makedonien kontrolleras och en försoningsprocess inledas. Därmed undveks en upprepning av Kosovokrisen i Makedonien.

Balkan står dock fortfarande inför stora sociala, ekonomiska och politiska utmaningar. Europarådet stöder en demokratisk utveckling i regionen. Bosnien och Hercegovina tillträdde Europarådet i april 2002, och tidpunkten för Förbundsrepubliken Jugoslaviens medlemskap väntar på utgången i förhandlingar om konstitutionen mellan Serbien och Montenegro.

Kosovo står tills vidare under FN:s administration. UNMIK söker upprätthålla ett multietniskt samhälle. Lokala val i november övervakades av bl.a. Europarådet. Valen 2001 och 2002 har fört provinsen ett steg närmare demokrati. Att uppnå en situation där stabilitet, grannsämja och framtidstro råder kommer dock att ta lång tid.

Vid uppbyggnaden av demokratiska institutioner på Balkan vill församlingen ge Europarådet en framskjuten roll. Demokratiska institutioner är avgörande för både den politiska och den ekonomiska återuppbyggnaden, liksom för den lokala förvaltningen och det humanitära arbetet.

En serie parlamentariska konferenser om stabilitetspakten för sydöstra Europa utgör ett samarbetsprojekt mellan Europarådets och OSSE:s församlingar och Europaparlamentet. Den första konferensen ägde rum i Bryssel 2001, den andra i juni 2002 i Bukarest och den tredje i oktober 2002 i Tirana.

2.5.5 Relationerna till andra internationella organisationer

Europarådets roll och samarbetet med andra internationella organisationer är en av de centrala frågorna inför framtiden. Insatser för den demokratiska utvecklingen, framför allt på Balkan och i norra Kaukasien, samt erfarenheter av samarbete i samband med valobservationer i ett flertal länder har visat att Europarådet tillsammans med andra organisationer på ett positivt sätt kan bidra till främjandet av fred och demokrati.

Dialogen med andra organisationer av betydelse för Europa är fortsatt livlig. Europarådet samarbetar med både allmänpolitiska organisationer och fackorgan. Samarbete mellan EU, OSSE och Europarådet, deras respektive parlamentariska församlingar samt med FN och dess fackorgan utvärderas vid särskilda debatter och i samband med möten mellan ledande representanter för dessa institutioner.

Med anledning av att Europarådets parlamentariska församling och Europaparlamentet i september för första gången hade parallella sessioner i Strasbourg arrangerades en gemensam sittning den 25 september. Den leddes gemensamt av församlingarnas presidenter Peter Schieder och Pat Cox och temat var Europas utveckling som ett område för frihet, säkerhet och rättvisa. Europaparlamentet och parlamentarikerförsamlingen har ett entydigt åtagande och gemensamt ansvar för att stärka demokrati, rättsstatlighet och de mänskliga rättigheterna, konstaterade de två presidenterna i sina slutsatser.

Göran Magnusson underströk i sitt anförande Europarådets och EU:s kompletterande roller. Organisationerna har samma mål vare sig det gäller terroristbekämpning, skyddet av de mänskliga rättigheterna eller tillsättande av den internationella brottmålsdomstolen. Det krävs konsistent gränsöverskridande samarbete. När det gäller Europakonventionen och EU:s grundrättsstadga har församlingen bestämt förespråkade EU:s anslutning till Europakonventionen. Stöd för detta synsätt kommer från flera håll. Detta politiska beslut, när det fattas, bör vara enhälligt, hävdade Magnusson.

En gemensam sittning med de två församlingarna planeras även till september-sessionen 2003.

FN:s 55:e generalförsamling debatterade år 2000 för första gången relationerna mellan FN och Europarådet. Sedan dess har en debatt om relationerna ingått i generalförsamlingens dagordning. En delegation från underutskottet för församlingens externa relationer, under ledning av *Jan Bergqvist*, besökte FN i anslutning till debatten i november 2002. Bergqvist höll å Sveriges vägnar ett anförande i generalförsamlingen om samarbetet mellan FN och Europarådet.

2.5.6 Globalisering

Även om Europarådet är en regional organisation bevakar den parlamentariska församlingen den politiska och ekonomiska utvecklingen över hela världen. Den tilltagande globaliseringen påverkar i hög grad utvecklingen i de europeiska länderna.

Från början handlade globaliseringen närmast om teknologi och ekonomi. 1990-talet kännetecknades av strävanden mot internationell ekonomisk integration. Frihandelssträvandena och globaliseringen har även mött motstånd. Oroligheter, upplöpp, våld och förstörelse har ackompanjerat flera internationella möten runt millennieskiftet. Behovet av att ge globaliseringen ett mänskligare ansikte och styra globaliseringen i en mer rättvis riktning har framhävts. Europarådets roll bör vara att föra globaliseringsdialogen framåt och förvandla konfrontationen till dialog. Med sin värdegrund har Europarå-

det goda förutsättningar att delta i en debatt om globaliseringens olika dimensioner.

Handelspolitiskt globalt samarbete och världshandelsorganisationen WTO:s roll i världsekonomin var ett aktuellt tema vid församlingens januari-session (dok. 9295, res. 1269). Till aktualiteten bidrog WTO:s nyligen avslutade möte i Doha och början av en ny treårig handelsrunda. Församlingen ansåg att det globala handelspolitiska regelverket har bidragit positivt till ekonomisk tillväxt. Dock behövs åtgärder som ger u-länder gynnsammare villkor så att de får tillgång till marknader i de industrialiserade länderna.

Utomeuropeiska konflikter och hot mot den globala stabiliteten följs kontinuerligt av församlingen. Efter de uppskakande terroristattacker mot USA har tyngdpunkten i det globala samarbetet förlagts till FN. Världssamfundets gemensamma kamp mot terrorism och USA:s hot om militär aktion mot Irak ingick i dagordningen 2002. Församlingen har också med oro följt utvecklingen i Mellanöstern. Oroligheterna i Israel och Palestina har ingalunda upphört under 2002. Vid aprilsessionen krävde församlingen att israeler och palestinier omedelbart upphör med våldet och återupptar fredssamtalen.

2.6 Demokrati och mänskliga rättigheter

Europarådets bärande idé är att respekt för de mänskliga rättigheterna skapar en fast grund för fred och säkerhet. Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (ETS nr 5) undertecknades 1950. Konventionen övervakas av Europadomstolen. Den reformerade Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna har varit verksam under drygt fyra år. Domstolen är permanent och ersätter både Europeiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna och den tidigare Europadomstolen.

Domstolens domare arbetar på heltid i Strasbourg. Europadomstolen är sammansatt av domare, en från varje land som tillträtt Europakonventionen. Regeringarna föreslår domarkandidater som sedan utses genom omröstning i den parlamentariska församlingen. Domarnas mandatperiod är sex år. Vid inrättandet av den nya domstolen 1998 valdes dock hälften av domarkåren på tre år, i syfte att möjliggöra en successiv förnyelse av domstolens sammansättning. Den svenska domaren Elisabet Palm är Europadomstolens vice ordförande.

Med Europarådets utvidgning har antalet domstolsärenden ökat kraftigt. Europadomstolen riskerar att förlora sin trovärdighet om eftersläpningen i ärendebehandlingen fortsätter. De stora bidragsgivarna motsätter sig dock alla försök att ge Europarådet ökade resurser. Församlingen har i flera sammanhang påpekat bristen på resurser när det gällde arbetet med MR-frågorna. Riskerna finns att Europarådet förlorar något av den höga respekt det åtnjuter. Det är medlemsländernas gemensamma ansvar att garantera domstolens fortsatt effektiva arbete.

2.6.1 Avskaffandet av dödsstraffet

Rätten till liv är en av de mänskliga rättigheterna. Respekt för liv tillhör Europarådets grundläggande värderingar. Därför är ett av Europarådets mål att avskaffa dödsstraffet i Europa. Europarådet ställer kategoriska krav på dödsstraffets avskaffande.

Förekomsten av dödsstraff i några medlems- och observatörländer är ett ständigt föremål för intensiv bevakning i församlingen. I takt med utvidgningen har påtryckningar på vissa medlems- och observatörländer ökat i syfte att avskaffa dödsstraffet. Sedan Europarådets toppmöte 1997 råder moratorium på tillämpning av dödsstraff i samtliga Europarådets medlemsstater. Församlingen har kritiserat tillämpningen av dödsstraffet i Europarådets observatörländer USA och Japan och krävt dess avskaffande.

Vid årsskiftet 2002/03 hade 41 av rådets 44 medlemsstater ratificerat tilläggsprotokoll nr 6 till Europakonventionen som förbjuder dödsstraff. De länder som ännu inte har ratificerat tilläggsprotokollet är Turkiet, Ryssland och Armenien, men dessa har dock respekterat moratoriet och dödsstraff har inte verkställts. Ukraina, som tidigare hårt kritiserats för att inte fullfölja sina åtaganden, förbjöd i februari 2000 dödsstraffet i sin lagstiftning. Det turkiska parlamentet antog hösten 2001 en rad ändringar i den konstitution som tillkom efter militärkuppen 1980. Förändringarna innebar bl.a. en begränsning av tillämpningen av dödsstraffet. Under 2002 ratificerade Bosnien och Hercegovina och Azerbajdzjan tilläggsprotokollet.

Ett förslag om att totalförbjuda dödsstraff genom ett nytt tilläggsprotokoll debatterades av församlingen i januari.

2.6.2 Uppföljning av verkställighet av Europadomstolens beslut

De till Europakonventionen anslutna staterna förbinder sig att erkänna domstolens obligatoriska jurisdiktion. Det är därför med stor oro man har konstaterat att vissa länder inte lever upp till sina åtaganden på detta område. Församlingen har tidigare rekommenderat bl.a. att europeisk domstolspraxis införlivas i den nationella lagstiftningen och att myndigheterna i medlemsländerna effektiviserar verkställigheten av domar. Att verkställa Europadomstolens domar är av stor betydelse och utgör en väsentlig del i den europeiska mekanismen för att skydda de mänskliga rättigheterna fastslog *Göran Magnusson* när församlingen debatterade en rapport om hur Turkiet verkställer Europadomstolens domar. Församlingen har åtagit sig att regelbundet följa domarnas verkställighet.

2.6.3 Mekanismen för att skydda de mänskliga rättigheterna

Den europeiska konventionen om förhindrande av tortyr och annan omänsklig och förnedrande behandling eller bestraffning (ETS nr 126) antogs av ministerkommittén i juni 1987 och trädde i kraft den 1 februari 1989. Konventionen har ratificerats av samtliga medlemsstater och är således juridiskt bindande i hela Europarådsområdet. Sverige ratificerade konventionen den 21

juni 1988. Den kommitté som upprättats enligt konventionen för att undersöka behandlingen av frihetsberövade inledde sin verksamhet 1990. Kommittén består av en representant från varje medlemsland. De nationella delegationerna nominerar kandidaterna och valet sker i ministerkommittén. Sveriges första representant var Love Kellberg som efterträddes 1995 av Christina Doctare. År 2002 utsågs Thomas Hammarberg till Sveriges representant i CPT men han avsåg sig senare uppdraget på grund av hög arbetsbelastning. Arbetet med att finna en lämplig kandidat inleddes under hösten. Mandatperioden är fyra år med möjlighet till ett omval.

Europarådets kommissarie för de mänskliga rättigheterna inrättades under 1999. Den första kommissarien är Alvaro Gil-Robles (Spanien). Hans mandatperiod på sex år började den 1 januari 2000. Kommissarien kan inte omväljas.

2.7 Sociala, ekonomiska och kulturella frågor m.m.

Församlingen är parlamentariskt forum för att granska verksamheten i de mellanstatliga regeringsorganen OECD och EBRD. Rapporter om verksamheten inom Europeiska utvecklingsbanken, EBRD, och Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, OECD, finns varje år på församlingens dagordning.

Den fortskridande ekonomiska integrationen i Europa påverkar konkret Europarådets medlemsländer. Beslutet i februari 1992 i Maastricht att bilda Ekonomiska och monetära unionen (EMU) innebar att över 300 miljoner invånare i 12 europeiska länder fr.o.m. den 1 januari 2002 fick en gemensam valuta, euro.

Det ingår i Europarådets roll att fokusera på de mest utsatta samhällsgruppernas villkor och rättigheter. Bland dessa grupper märks gamla, sjuka, barn, kvinnor, flyktingar och tvångsförflyttade. En debatt om romers rättigheter fokuserade på problem som denna minoritet drabbas av i många länder. Olika kvinnofrågor behandlades i debatter om sexslavhandel, våld i hemmen mot kvinnor, mediebilderna av kvinnor och bättre mödravård i Europa.

Barnens situation och rättigheter debatteras regelbundet. Sexuellt utnyttjande av barn fördömdes av församlingen. Krigsdrabbade barn är dubbelt utsatta; särskilt fokus riktades mot barn på Balkan. Andra barnrelaterade debattämnen var hyperaktiva barns behandling och internationella bortrövanden av barn genomförda av en av föräldrarna. Metoder att förhindra ungdomsbrottslingars återfall var ett aktuellt tema under 2002. Europarådets ungdomspolitik granskades vid en debatt vid det ständiga utskottets möte i november.

1990-talets etniska konflikter har tvingat tusentals europeiska medborgare att fly från sina hem. Flyktingfrågor kom upp både i församlingens granskningsrapporter samt i debatter om akuta kriser. Bland andra flyktingsituationer debatterades den humanitära situationen för den tvångsförflyttade kurdiska

befolkningen i Turkiet. Världens demografiska problem var också på agendan 2002.

Kulturutskottet bevakar idrottens roll i samhället. Under året presenterade utskottet en rapport om europeiskt idrottssamarbete och ett yttrande om tilläggsprotokoll till den europeiska antidopningskonventionen.

En globalt hållbar miljöutveckling värnas av Europarådet. Parlamentarikerförsamlingen debatterade erfarenheter av internationellt miljösamarbete under tio år efter Rio.

I den ändring som sker i européers livsstil ingår även nya livsmedel, t.ex. mervärdesmat. Frågan om mervärdesmaten gynnar konsumenterna eller livsmedelsindustrin ställdes av miljöutskottet i en rapport.

Varje år delar parlamentarikerförsamlingen ut ett pris till den europeiska stad, kommun, region eller det landsting som på ett aktivt och föredömligt sätt arbetat för att stärka samarbetet i Europa. Miljöutskottet har ett underutskott som fungerar som priskommitté. I en skrivelse till Sveriges kommuner och landsting uppmanade Riksdagens Europarådsdelegation tillsammans med CLRAE:s svenska delegation kommuner och landsting att delta i tävlingen om Europapriset 2002.

2.8 Europeiskt talmansmöte i Zagreb

Europarådet sammankallar vartannat år ett möte med talmännen i någon av medlemsländernas huvudstäder, alternativt i Strasbourg. År 1998 var riksdagen värd för ett sådant möte i Stockholm. I maj 2002 hölls mötet i Kroatens huvudstad Zagreb. Vid dessa möten deltar även talmän från stater med observatörs- eller gäststatus liksom presidenterna i ett antal interparlamentariska församlingar – Europarådets parlamentariska församling, Europaparlamentet, Natos parlamentariska församling, OSSE:s parlamentariska församling, Västeuropeiska unionens församling, Beneluxrådet, Nordiska rådet och Interparlamentariska unionen. Det kroatiska parlamentets talman Zlatko Tomcic var värd för det europeiska talmansmötet som arrangerades i Zagreb den 9–11 maj med närmare 60 deltagande talmän. Från Sverige deltog talman Birgitta Dahl.

Konferensen utgör ett forum där talarna uttrycker åsikter och ställningstaganden i olika frågor. En rapportör introducerar dagordningspunkterna. Talmanskonferensen antar inte några resolutioner. Zagrebmötet hade två teman: ”Demokratiers svar till terrorismen” med den spanska Cortes talman Esperanza Aguirre Gil de Biedma som rapportör och ”Förslag till en stadga om staters förpliktelser gentemot sina befolkningar” med den tyska Bundestags talman Wolfgang Thierse som rapportör.

2.9 Gäster

Parlamentarikerförsamlingen gästades under året av Nederländernas drottning Beatrix, Luxemburgs storhertig Henri, Rumäniens president Ion Iliescu, Makedoniens president Boris Trajkovski, Bosnien och Hercegovinas president Beriz Belkic, San Marinos bägge regerande kaptener Antonio Lazzaro Volpinari och Giovanni Fancesco Ugolini, Bosnien och Hercegovinas premiärminister Zlatko Lagumdzija, Israels utrikesminister Shimon Peres, palestinska kommunministern Saeb Erekat, chefsåklagare vid Haagtribunalen Carla del Ponte, WTO:s generaldirektör Mike Moore, Nordiska rådets president Outi Ojala, CLRAE:s talman Herwig van Staa, OECD:s biträdande generalsekretärare Richard E Hecklinger, den höga representanten för Bosnien och Hercegovina Wolfgang Petritsch, OSSE:s parlamentariska församlings president Adrian Severin, Georgiens talman Nino Burdjanadze, Litauens talman Arturas Paulauskas och det ryska federationsrådets talman Serguei Mironov.

Litauens utrikesminister Antanas Valionis i egenskap av ministerkommitténs ordförande under det första halvåret och Luxemburgs vice premiärminister Lydie Polfer i samma egenskap under det andra halvåret informerade församlingen om verksamheten i ministerkommittén och svarade på parlamentarikers frågor.

3 Den svenska representationen

För 2002 års session hade riksdagen anmält följande valda ombud och ersättare till församlingen och dess organ.

Ombud

1. Jan Bergqvist (s), delegationens ordförande
2. Anders Björck (m), delegationens vice ordförande
3. Lisbet Calner (s)
4. Maud Björnemalm (s)
5. Maggi Mikaelsson (v) t.o.m 20020131, Mats Einarsson (v) fr.o.m. 20020201
6. Holger Gustafsson (kd)

Ersättare

1. Göran Magnusson (s)
2. Knut Billing (m)
3. Sören Lekberg (s)
4. Marie Granlund (s)
5. Mats Einarsson (v) t.o.m. 20020131, Eva Zetterberg (v) fr.o.m. 20020422
6. Björn von der Esch (kd)

Sören Lekberg valdes till vice ordförande i församlingen för 2002 års session.

Ordföranden företräder delegationen i det **ständiga utskottet**. Vid förhinder kan han utse en ställföreträdare. Det ständiga utskottet har fullmakt att besluta på församlingens vägnar under perioder då denna ej är samlad. Ombuden och ersättarna var fördelade på församlingens 10 fackutskott. I fackutskotten, vilka sammanträder såväl under som mellan församlingens plenarmöten, bereds ärenden som församlingen har att besluta om. Utgående från utskottens betänkanden och förslag antar församlingen rekommendationer till ministerkommittén, resolutioner, yttranden och direktiv. Flertalet utskott har tillsatt underutskott, vilka i många fall är permanenta från session till session. Vidare kan ad hoc-utskott utses för en särskild fråga.

Ombuden och ersättarna var under 2002 års session fördelade på församlingens utskott och underutskott på sätt som anges nedan (utskottsersättare inom parentes).

Utskotten

Ständiga utskottet: Bergqvist

Politiska utskottet: Bergqvist, Björck (Lekberg, Gustafsson)

Underutskottet för relationer med icke-medlemsländer: Bergqvist, ordförande

Underutskottet för förstärkning av demokratiska institutioner: Lekberg

Utskottet för juridiska frågor och mänskliga rättigheter: Magnusson, vice ordförande, Gustafsson (Mikaelsson t.o.m. 20020131, Zetterberg fr.o.m. 20020422, Granlund)

Underutskottet för mänskliga rättigheter: Magnusson

Utskottet för ekonomi och utveckling: Billing, Calner (von der Esch, Einarsson)

Underutskottet för internationella ekonomiska relationer: Calner (Billing)

Underutskottet för budgetfrågor: von der Esch, vice ordförande

Underutskottet för utveckling av turistnäringen: Billing, ordförande (Calner)

Utskottet för social-, hälsovårds- och familjefrågor: Björnemalm, Gustafsson (Mikaelsson t.o.m. 20020131, Zetterberg fr.o.m. 20020422, Magnusson)

Underutskottet för barnfrågor: Björnemalm

Underutskottet för hälsofrågor: Mikaelsson t.o.m. 20020131

Utskottet för befolknings- och flyktingfrågor: Björnemalm, Einarsson, vice ordförande (Billing, von der Esch)

Underutskottet för migrationsfrågor: Einarsson

Underutskottet för demografifrågor: Billing

Utskottet för kultur, vetenskap och utbildning: Billing, Lekberg (Granlund, Einarsson)

Underutskottet för kulturarvet: Billing

Underutskottet för vetenskap och etik: Lekberg

Underutskottet för mediefrågor: Lekberg (Billing)

Underutskottet för ungdoms- och sportfrågor: Granlund

Utskottet för miljö- och jordbruksfrågor: Mikaelsson t.o.m. 20020131, Zetterberg fr.o.m. 20020422, von der Esch (Calner, Bergqvist)

Underutskottet för hållbar utveckling: Bergqvist

Underutskottet för jordbruks- och fiskefrågor: von der Esch

Underutskottet för livsmedelsfrågor och konsumentskydd: von der Esch

Utskottet för jämställdhet mellan könen: Granlund (Calner)

Underutskottet om kvinnor och ny teknik: Granlund

Underutskottet om våld mot kvinnor: Calner

Utskottet för procedurfrågor och parlamentarisk immunitet: Magnusson (Björck)

Utskottet för granskning av medlemsländernas uppfyllande av sina åtaganden ("Granskningsutskottet"): Magnusson, Einarsson

Vidare har delegaterna ingått i **ad hoc-utskott** enligt följande:

Arbetsgruppen för Tjetjenien: Einarsson

Ad hoc-utskottet för övervakning av valet i Ukraina 31 mars: Calner, von der Esch

Ad hoc-utskottet för övervakning av valet i Makedonien 15 september: von der Esch

Ad hoc-utskottet för övervakning av valet i Lettland 5 oktober: von der Esch

Partigrupper

Den socialistiska gruppen (Socialist Group, SOC):

Bergqvist, Calner, Björnemalm, Magnusson, Lekberg, Granlund

Det europeiska folkpartiet (Group of the European People's Party, EPP/CD):

Björck, Billing, Gustafsson, von der Esch

Den förenade europeiska vänstern (Group of the Unified European Left, UEL):

Mikaelsson t.o.m. 20020131, Einarsson, Zetterberg fr.o.m. 20020422

4 Huvudområden för församlingens verksamhet

4.1 Granskning av hur medlemsländer uppfyller sina åtaganden

4.1.1 Ryssland

Vid aprilsessionen debatterade församlingen en rapport om *hur Ryssland efterlevt sina åtaganden som Europarådsmedlem* (dok. 9396, rek. 1553, res. 1277). Utvecklingen i Ryssland efter kommunismens fall har varit ryckig vilket gör helhetsbedömningen svår. Uppfyllandet av Europarådets normer och principer i Ryssland har granskats sedan landet inträdde i Europarådet 1996. Den senaste granskningsrapporten är från 1998.

Församlingen anser att Ryssland gjort betydande framsteg genom att ratificera Europarådets konventioner och genomföra nödvändiga lagändringar. Reformeringen av domstolssystemet och etablerandet av ett ämbete för mänskliga rättigheter nämns i rapporten. Ansvar för kriminalvården har flyttats från inrikesministeriet till justitieministeriet. I rapporten finns dock anmärkningar på områden där utvecklingen inte varit tillfredsställande. Särskilt pekas på behovet av oberoende radio- och tv-kanaler samt opartiska medier i hela landet. Ryssland har inte ratificerat Europakonventionens protokoll nr 6 om avskaffandet av dödsstraffet. Åtgärder behövs för att reformera åklagarämbetet, underrättelsetjänsten, fängelsesystemet och förhållandena i armén. Restriktioner när det gäller medborgarnas rörelsefrihet drabbar särskilt minoritetsgrupper.

Även om Tjetjenienkonflikten inte ingår i det allmänna granskningsuppdraget är det svårt för församlingen att helt förbigå den mångåriga konflikten. Församlingen har tidigare i flera sammanhang fördömt Rysslands militära operationer i Tjetjenien. Församlingen fastslår att det inte kan bli fråga om att avsluta övervakningen så länge situationen i Tjetjenien inte har fått en fredlig lösning. Uppföljningen av hur Ryssland lever upp till sina förpliktelser kommer att fortsätta.

Rysslands åtaganden som Europarådsmedlem debatterades samtidigt med en rapport om *Rysslands religionslag* (dok. 9393, 9407, 9409, res. 1278). Officiellt råder det religionsfrihet i Ryssland. Den rysk-ortodoxa kyrkan har dock en dominerande ställning, och dess dominans har stärkts genom en ny lag om religiösa sammanslutningar som trädde i kraft 1997 och ersatte en tidigare lag som kännetecknades av en liberal syn på religionsfriheten. Rapporter om inskränkningar och praktiska hinder för religioner och samfund utan traditionell förankring i Ryssland tyder på ökad intolerans mot andra kristna konfessioner än den ortodoxa. Sådana inskränkningar och praktiska hinder att bedriva verksamhet i Ryssland har drabbat t.ex. Frälsningsarmén och Jehovas vittnen. Församlingen uppmanar ryska myndigheter att bl.a. se

till att lagen tillämpas likformigt i hela landet för att förhindra godtyckliga åtgärder på den lokala och regionala nivån.

4.1.2 Moldavien

Vid aprilsessionen debatterade församlingen en rapport från granskningsutskottet om *hur de demokratiska institutionerna fungerar i Moldavien* (dok. 9418, rek. 1554, res. 1280). Moldaviens problem är av särskild aktualitet då landet kommer att ta över ordförandeskapet i Europarådet för en halvårsperiod från maj 2003. Att Europarådet kommer att representeras av ett land vars demokrati ifrågasätts i omvärlden väcker vissa betänkligheter.

En orsak till den politiska instabiliteten i Moldavien är tvisten om utbrytarrepubliken Transnistriens ställning. Transnistrien förklarade sig självständigt i september 1990. Moldavien har sedan dess försökt lösa problemet såväl på egen hand som med det internationella samfundets hjälp. Målet är en politisk lösning på Transnistriens ställning i den moldaviska republiken.

Den inrikespolitiska situationen i Moldavien dominerades länge av tvisten mellan presidenten och parlamentet. Parlamentsval hölls i februari 2001 och övervakades bl.a. av Europarådet. Ett presidentval hölls samma vår. Valprocessen ansågs motsvara de krav som ställs på fria och rättvisa val.

Vid årsskiftet 2001/02 förekom stora demonstrationer i huvudstaden Chişinău. Protesterna gällde regeringens förslag till en ny språklag som skulle stärka ryska språkets ställning i Moldavien. Fattigdomsrelaterade problem är särskilt märkbara i Moldavien, Europas fattigaste land. Det civila samhället är utvecklat. Moldavien behöver internationell hjälp för att kunna konsolidera ekonomin och förbättra den sociala situationen för en stor del av befolkningen. Landet måste också ta itu med en utbredd korruption, vapenhandel och handel med människor. Församlingen betonar också vikten av att de ryska trupperna och vapendepåerna dras bort från Transnistrien.

Församlingen kräver dessutom information om försvinnandet av en moldavisk parlamentariker. Den försvunne Vlad Cubreacom har varit ledamot i Europarådets parlamentariska församling sedan 1996. Han försvann i januari 2002 men kom till rätta i maj. Omständigheterna runt hans försvinnande är inte klarlagda.

4.1.3 Armenien

Under 2002 debatterade församlingen granskningsutskottets rapport om *hur Armenien efterlevde sina åtaganden som Europarådsmedlem* (dok. 9542, rek. 1304). Armenien och Azerbajdzjan anhöll 1996 samtidigt om att få bli medlemmar. När deras ansökningar behandlades förde rådet också en principdebatt om de geografiska gränserna för Europarådet. Resultatet av debatten blev att församlingen ansåg att Armenien, Azerbajdzjan och Georgien, på grund av sina kulturella band till Europa, fick anhålla om medlemskap.

Under hösten 2000 var frågan om medlemskap för Armenien och Azerbajdzjan på dagordningen vid ett flertal tillfällen. När församlingen ansåg att

utvecklingen i båda länderna varit positiv fick ministerkommittén en rekommendation att gå vidare i frågan. En fredlig lösning på problematiken kring Nagorno-Karabach spelade en central roll för Armeniens och Azerbajdzjans inträde i Europarådet. Även om det fanns viss tveksamhet om det var den rätta tidpunkten för tillträde blev medlemskapet verklighet i januari 2001.

Församlingen konstaterar att Armenien utvecklats positivt. Landet har undertecknat och ratificerat ett flertal av Europarådets konventioner. Armenien har också antagit en ny vallag och en lag beträffande politiska partier. Parlamentarikerna uttrycker dock sitt missnöje över att Armenien inte har ratificerat Europakonventionens protokoll nr 6 om avskaffandet av dödsstraffet. Den armeniska nationalförsamlingen har beslutat att behålla dödsstraffet för vissa brott, något som strider emot landets åtaganden i Europarådet. Församlingen påpekar bristfälligheter i rättsväsendet. Domarnas oberoende ställning måste särskilt garanteras. Armenien måste skyndsamt lagstifta om en ombudsmannainstitution, mediefrihet och lokalt självstyre. Resoluta åtgärder behövs för att utrota korruptionen.

Församlingen hade räknat med att ett medlemskap i Europarådet skulle främja samarbetet mellan de tre länderna i Kaukasienområdet. Det är en besvikelse att en sådan utveckling inte har tagit fart. Församlingen fortsätter sin övervakning av hur Armenien uppfyller de åtaganden som gjordes när landet blev medlem av Europarådet.

Europarådets sekretariat har i uppdrag att utarbeta ett juridiskt stödprogram för att reformera Armeniens lagstiftning.

4.1.4 Azerbajdzjan

Även *Azerbajdzjans åtaganden* granskades vid septembersessionen (dok. 9545 rev., rek. 1305).

Internationella valobservatörer vid landets allmänna val i november 2000 beskrev valet som en besvikelse. Ministerkommittén beslöt dock att bjuda in Armenien och Azerbajdzjan som nya medlemmar i Europarådet. Armeniens och Azerbajdzjans regeringar förväntades redovisa framsteg när det gällde demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer samt när det gällde konflikten om Nagorno-Karabach. Azerbajdzjan uppmanades att rapportera om de åtgärder som vidtagits med anledning av den kritik som framförts av den internationella valobservatörsmissionen.

I granskningsrapporten välkomnas Azerbajdzjans ansträngningar att uppfylla landets åtaganden sedan inträdet i Europarådet. En ombudsmannainstitution har inrättats. Europarådet ger experthjälp för att reformera lagstiftningen om en konstitutionell domstol samt om en civilrättslig och straffrättslig processordning i överensstämmelse med Europarådets standard. Församlingen är dock besviken över den långsamma reformtakten när det gäller att förbättra situationen för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna i Azerbajdzjan. Snabba åtgärder behövs särskilt för att uppfylla kraven på yttrandefrihet, föreningsrätt och separation av statsmakter. Azerbajdzjan

har bara delvis efterlevt sina åtaganden när det gäller att ratificera Europarådets konventioner mot korruption.

Vid januarsessionen debatterade församlingen en rapport om politiska fångar i Azerbajdzjan (dok. 9310, res.1272). Det är oacceptabelt att en medlemsstat i Europarådet har en rättspraxis som tillåter frihetsberövanden på politiska grunder. Vid tillträdet i Europarådet gav Azerbajdzjan ett löfte att befria fångar som fängslats på politiska grunder eller tillåta en ny rättegång. Azerbajdzjans myndigheter hade före debatten i Europarådet befriat ca 220 förmodade politiska fångar. Församlingen kräver dock att Azerbajdzjan fullt ut fullföljer sitt åtagande i denna fråga.

4.2 Politiska frågor

4.2.1 Europarådets framtid

Visioner om ett framtida Europa och relationerna mellan de europeiska institutionerna debatterades i flera omgångar under 2002. Vid junisessionen lämnades en rapport om *Framtida samarbete mellan europeiska institutioner* (dok. 9483, rek. 1568, res. 1290). Församlingen anser att Europarådet erbjuder en unik plattform för diskussioner och samarbete för EU:s medlemsstater, icke-medlemsstater och själva unionen. Genom sina juridiskt bindande konventioner kan Europarådet anses vara en aktiv partner i EU-utvidgningens tidiga skede. Återigen uppmanar församlingen unionen att tillträda Europakonventionen. Närmare samarbete föreslås mellan ministerkommittén och det europeiska rådet samt mellan församlingen och Europaparlamentet. Församlingen rekommenderar att ett tredje toppmöte mellan Europarådets stats- och regeringschefer sammankallas före EU:s regeringskonferens.

Mats Einarsson framhöll att rapporten var mycket betydelsefull. Den handlade inte enbart om samarbete mellan Europarådet och EU. Den handlade om Europarådets egen framtid. Han varnade för vissa missförhållanden inom Europarådet. Ministrar nonchalerar ministersammanträden i allt större omfattning. De budgetära begränsningarna har påpekats i många sammanhang. Slutligen bör Europarådet inte betraktas som en inkörspport in i EU. Genom sina normskapande konventioner har Europarådet ett eget värde som berättigar till en roll i EU:s framtidskonvent.

Vid septembersessionen debatterade församlingen en rapport om *Europarådet och det nya Europas framväxt* (dok. 9544, rek. 1578). En stomme till nytt grundfördrag för Europeiska unionen har utarbetats av EU:s framtidskonvent. Utöver det nya grundfördraget har konventet i uppdrag att diskutera kompetensfördelningen mellan EU och medlemsstaterna samt mellan EU:s institutioner, de nationella parlamentens möjligheter att påverka EU:s beslut samt EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik. Vidare skall konventet ta ställning till huruvida EU skall ha en president och hur en sådan president skall utses. EU:s reformer skall vara klara före utvidgningen av unionen. Alltsedan EU:s förra konvent som utarbetade en grundrättighetsstadga har

Europarådet intensivt följt utvecklingen i unionen. EU:s grundrättsstadga togs emot positivt. Därmed stärktes principerna om demokrati, de mänskliga rättigheterna och rättsstaten mera målmedvetet än någonsin tidigare i Europa. Europarådets mål har länge varit att gemenskapen skall tillträda Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Detta mål har tydligt framförts av rådet.

Församlingen anser att Europarådet måste tydliggöra sin framtida roll när Europas institutionella strukturer förändras. Det är viktigt att kunna anpassa organisationen och verksamheten till den nya verkligheten. Europarådets egen utvidgning under 1990-talet framtvungade en omdaning av organisationen. Samtidigt stärktes organisationens politiska kompetens genom nyvunnen expertis på nya områden. Församlingen rekommenderar ministerkommittén att göra det möjligt för EU att tillträda Europakonventionen och öppna ett kontor i Strasbourg. Församlingen anser att toppmöten i Europarådets regi bör institutionaliseras. Församlingen rekommenderar att ministerkommittén tar initiativ till en trojka bestående av Europarådet, EU och OSSE för att öka samarbete och ömsesidig information samt undvika överlappning i verksamheten.

4.2.2 Kampen mot terrorism

Vid januarsessionen debatterade församlingen *Kampen mot terrorism och respekten för de mänskliga rättigheterna* (dok. 9331, rek. 1550, res. 1271). Redan före terrordåden mot USA den 11 september 2001 hade Europarådet i flera sammanhang behandlat terrorism och antagit konventioner som syftar till att bekämpa terrorism (t.ex. utlämningskonventionen ETS nr 24, konventionen om bekämpande av terrorism ETS nr 90, konventionen om ersättning åt offer för våldsbrott ETS nr 116). Församlingen anmodar medlemsstaterna att samarbeta med andra europeiska organisationer för att effektivisera kampen mot terrorismen. Europarådet deltar i kampen mot terrorism genom att satsa på bättre rättsligt samarbete och genom att konsolidera de demokratiska principerna och de mänskliga rättigheterna.

Församlingen fördömer på nytt terrorism i alla dess former. Terrorismen fördöms som ett hot mot internationell fred och säkerhet. I den internationella kampen mot terrorismen gäller att försvara fundamentala mänskliga rättigheter. Bekämpningen av terrorismen kräver gränsöverskridande samarbete och ökat juridiskt samarbete. Församlingen understryker att misstänkta terrorister inte får utlämnas till länder som tillämpar dödsstraff. Församlingen anser att den internationella brottmålsdomstolen är den rättsliga institution där åtal mot misstänkta internationella terrorister bör väckas.

4.2.3 Tjetjenien

Konflikten i Tjetjenien har varit ett av de dominerande ämnena vid församlingens sessioner under 2000–2002. Sedan två år samarbetar Europarådets parlamentariska församling och det ryska parlamentet i en gemensam arbets-

grupp i syfte att övervaka hur de ryska myndigheterna lever upp till de krav som ställts av Europarådet när det gäller respekt för mänskliga rättigheter. Arbetsgruppen syftar också till att bana väg för en politisk dialog för att få ett slut på konflikten.

Till grund för en debatt vid januarisessionen låg en rapport om utvecklingen i *Tjetjenien* (dok. 9319, rek. 1548, res. 1270). Rapporten hade förberetts av en arbetsgrupp under ledning av Lord Judd.

Församlingen slår fast att den ryska militära verksamheten bryter mot de principer och grundläggande värderingar som Europarådet står för. En politisk lösning är den enda vägen till fred och stabilitet i området. Den allmänna situationen beträffande mänskliga rättigheter fortsätter att vara djupt oroande. De ryska myndigheterna uppmanas att söka en politisk lösning och sätta stopp för övergrepp mot de mänskliga rättigheterna. Den ryska militärens övergrepp måste bli föremål för domstolsbehandling. Den humanitära situationen för flyktingar i Tjetjenien och i grannrepublikerna är mycket dålig. Församlingen vädjar till ryska myndigheter att avstå från att tvinga flyktingar tillbaka till Tjetjenien. Ministerkommittén har en viktig roll när det gäller att övervaka hur Ryssland uppfyller sina medlemsförpliktelser och efterlever församlingens rekommendationer.

Vid septembersessionen rapporterade arbetsgruppen om den *senaste utvecklingen i Tjetjenien* (dok. 9557 del I och II) efter att ha besökt Tjetjenien i början av september 2002. Arbetsgruppens direkta kontakter med ryska myndigheter i Moskva anses vara nyttiga. De erbjuder en möjlighet att utöva politisk påtryckning för att skynda på förändringsprocessen och bidra till den politiska dialogen. Rapporten fokuserar på säkerheten, rättsstatligheten och de mänskliga rättigheterna, stärkandet av demokratin och den humanitära situationen. Enligt rapporten är det allmänna läget fortsatt besvärligt på alla nivåer. När det gäller brott begångna av medlemmar av de federala styrkorna är straffrihet fortfarande rådande. Internationella organisationer och frivilligorganisationer har uttryckt stor oro beträffande situationen för återvändande flyktingar.

På båda sidor av konflikten finns krafter som har intresse av att konflikten fortsätter. De vill inte ha någon politisk lösning. Terroraktionen riskerar att skjuta den mycket ömtåliga politiska process som startats i sank, sade *Mats Einarsson* i ett pressmeddelande 2002-10-24 med anledning av terroristaktionen i Moskva där tjetjenska separatister tog hundratals människor som gisslan. Han höll det inte för osannolikt att detta kan ha varit ett av syftena bakom gisslantagningen. Han hoppades att arbetsgruppen ändå kan se möjligheter att fortsätta arbetet. Det tjetjenska folket har lidit tillräckligt. Terroristaktionen i Moskva måste fördömas hårt och entydigt. Gisslantagningen är inte bara en attack mot oskyldiga människor, det är också en attack mot alla strävanden mot en fredlig, politisk lösning på konflikten i Tjetjenien.

4.2.4 Södra Kaukasien

Risken att kriget i Tjetjenien sprider sig till områden utanför Tjetjenien var överhängande under 2002. Vid septembersessionen debatterade församlingen *situationen i Georgien och följderna för stabiliteten i Kaukasienområdet* (dok. 9564, rek. 1580). Etniska och politiska konflikter har varit påtagliga under Georgiens tioåriga självständighet. Efter 1990-talets inbördeskrig i Sydossetien och framför allt i Abchazien befinner sig nästan 300 000 georgier på flykt i sitt eget land. I dag är var tjugonde invånare en flykting. Regeringens kontroll över georgiskt territorium är begränsad. Särskilt oroande är att inga framsteg har gjorts när det gäller konflikterna i Sydossetien och Abchazien.

En ny konflikt har under 2002 blossat upp mellan Georgien och Ryssland. Ryssland har krävt att Georgien stoppar tjetjenska rebeller och fristyrkor som fritt har kunnat röra sig i Pankisidalen. Dalen ligger i östra Georgien och gränsar till Tjetjenien och Dagestan. Sedan den ryska armén gick in i Tjetjenien i oktober 1999 har ca 7 000 flyktingar tagit sig över gränsen i Pankisidalen. Från rysk sida har hävdats att beväpnade separatistgrupper gömmer sig där. Församlingen säger sig vara beredd att erbjuda sina tjänster för att främja dialogen mellan Georgiens och Rysslands parlament när det gäller konflikten i Pankisidalen. Församlingen tillsatte ett ad hoc-utskott för att bidra till konfliktlösningen. Ad hoc-utskottet har under hösten besökt det berörda området.

4.2.5 Kaliningrad

Vid septembersessionen debatterade församlingen *transitsystemen för Kaliningrad efter EU:s utvidgning och framtidsutsikter för Kaliningradregionen* (dok. 9560, 9570, 9524, rek. 1579, res. 1298). EU:s utvidgning österut har varit en källa till oro i Ryssland. EU:s planer på visumkrav för ryska medborgare från och till den ryska enklaven Kaliningrad har försämrat relationerna mellan EU och Ryssland. Det ryska kravet har varit att invånarna i enklaven skall få fortsätta att resa visumfritt till hemlandet när grannländerna Polen och Litauen blir medlemmar i EU. Ryssland har ansett det orimligt att isolera enklaven. Europarådet antog redan 1957 en överenskommelse om bestämmelser om rörlighet för personer mellan medlemsländerna i Europarådet (ETS nr 25) för att underlätta rörligheten i Europa. Enligt församlingen kan detta instrument vara utgångspunkt för att lösa frågan om rörligheten mellan Kaliningrad och Ryssland. De ekonomiska och sociala problemen i den ryska enklaven är stora och allvarliga. Församlingen anser att det behövs snabba samordnade insatser för att förbättra utvecklingen i Kaliningradregionen.

4.2.6 Cypern

Sedan tidtabellen för EU:s utvidgning konkretiserats har tidspressen för att finna en lösning på *Cypernfrågan* ökat. Samtidigt som Republiken Cypern förhandlat om sitt medlemskap i EU, har samtal pågått mellan de båda cypriska ledarna, Clerides och Denktash, om en lösning av den konflikt som

kulminerade 1974. Cypern är sedan dess uppdelat i två etniskt homogena delar med en FN-kontrollerad gräns mellan dem. Senast församlingen debatterade Cypernfrågan var 1997. Vid januarisessionen 2002 var frågan återigen på församlingens dagordning (res. 1267, dok. 9302). Även om EU:s toppmöte i Helsingfors beslutade att en politisk lösning på Cypernfrågan inte är en förutsättning för Cyperns medlemskap i unionen uppmanade församlingen alla parter till fortsatta ansträngningar för att upphäva Cyperns delning och återförena ön.

4.2.7 Mellanöstern

Israels parlament Knesset är observatör i församlingen. Församlingen har under många år med oro följt *utvecklingen i Mellanöstern*. Läget i Mellanöstern bevakas framför allt av det politiska utskottets underutskott för Mellanöstern. Sammanbrottet i förhandlingarna på Camp David sommaren 2000 och våldsutbrott som följde senare samma år och som snabbt spred sig från Västbanken och Gaza till själva Israel har kulminerat i en våg av terrorattacker och israeliska militära operationer. Våldet i Israel och Palestina förefaller utan slut.

Församlingen debatterade Mellanösternproblematiken inklusive flyktingsituationen vid april- och junisessionerna (dok. 9421, 9422, 9499, 9500, res. 1281, 1294). Församlingen kräver återigen att israeler och palestinier omedelbart upphör med våldet, fullföljer säkerhetsrådets resolutioner 1397, 1402 och 1403 samt återupptar fredssamtalen. Parlamentarikerna ger sitt stöd till ett förslag om en internationell konferens för att lösa konflikten i Mellanöstern. FN:s säkerhetsråds roll understryks. Församlingens president sade i ett pressmeddelande 2002-04-03 att den civila befolkningen betalar ett högt pris för de politiska ledarnas misslyckanden och ovilja att lösa konflikten på ett fredligt sätt i enlighet med säkerhetsrådets resolutioner.

4.2.8 Risken för militärt angrepp mot Irak

I en extrainsatt debatt i september behandlade församlingen *risken för ett militärt angrepp mot Irak* (dok. 9672, res. 1302). I resolutionen uttrycker församlingen sin belåtenhet över Iraks avsikt att rätta sig efter FN:s resolution 1284 från 1999. Därmed kan FN:s vapeninspektörer efter fyra års uppehåll fortsätta sökandet efter massförstörelsevapen på irakiskt territorium. Församlingen uttalar sitt stöd för FN och tar klar ställning mot ett eventuellt amerikanskt unilateralt anfall mot Irak.

4.3 Juridiska frågor och mänskliga rättigheter

4.3.1 Tilläggsprotokoll nr 13 till Europakonventionen

De flesta av medlemsstaterna i Europarådet har redan avskaffat dödsstraffet både i freds- och krigstid. Sedan Europarådets toppmöte 1997 råder moratorium på tillämpning av dödsstraffet i samtliga Europarådets medlemsstater. Förslaget om att *totalförbjuda dödsstraffet* genom ett tilläggsprotokoll till Europakonventionen debatterades vid januarsessionen på grundval av ministerkommitténs uppmaning till församlingen att yttra sig över utkastet (ytt-rande nr 233).

Tilläggsprotokollet nr 13 kompletterar det förbud mot dödsstraff i fredstid som funnits sedan 1985. För de stater som ratificerar det nya tilläggsprotokollet blir dödsstraffet förbjudet även i krigstid och när det råder fara för krig.

4.3.2 Internationella brottmålsdomstolen

Den 1 juli 2002 trädde Romstadgan för *den internationella brottmålsdomstolen*, International Criminal Court, ICC, i kraft sedan 60 stater ratificerat den. Stadgan undertecknades i Rom i juli 1998. Domstolen är en fristående domstol. Domstolens uppgift är att genomföra utredningar och ställa personer inför rätta som begått allvarliga brott mot folkrätten. Domstolens tillkomst är ett viktigt steg för att säkra de mänskliga rättigheterna och att undvika strafffrihet för grova brott mot den humanitära rätten. Parlamentarikerförsamlingen debatterade 2000 inrättandet av domstolen och ställde sig bakom den. Församlingen uttryckte då sin oro över USA:s ovilja att ratificera konventionen. I detta samband uppmärksammade församlingen även att artikel 124 i konventionen ger signatärstater rätt att avsäga sig domstolens kompetens i sju år efter det att de undertecknat dokumentet.

Vid septembersessionen återupptog församlingen ämnet i en extrainsatt debatt (dok. 9567, rek. 1581, res. 1300). Vid denna tidpunkt hade 42 av Europarådets medlemsländer undertecknat och 33 av dem ratificerat konventionen om brottmålsdomstolen. Upprinnelsen till debatten var USA:s agerande. Redan under våren hade USA aviserat sin avsikt att dra tillbaka sin underskrift från fördraget om brottmålsdomstolen. På USA:s begäran fattade FN:s säkerhetsråd i juli ett beslut att tillfälligt undandra FN-personal från vissa stater från domstolens jurisdiktion. Dessutom har USA sökt ingå avtal med en rad enskilda länder för att förhindra att amerikanska medborgare utlämnas till ICC. Parlamentarikerförsamlingen anser att USA:s agerande riskerar att underminera förtroendet för domstolen och för de fredsbevarande operationerna.

Jan Bergqvist konstaterade i sitt debattinlägg att världen behöver den internationella brottmålsdomstolen. Den är ett stort steg i arbetet att stärka skyddet för de mänskliga rättigheterna. Den bidrar till ökad rättvisa och säkerhet världen över. Bergqvist beklagade USA:s beslut att inte ratificera konventionen. Han vädjade till parlamentariker att utnyttja de demokratiska instrument som står till förfogande så att inte de amerikanska kraven på åtal-

simmunitet för amerikanska medborgare underminerar Romstadgans universella principer. Konventionens okränkbarhet måste försvaras.

4.3.3 Minoriteters rättigheter

Vid aprilsessionen debatterade församlingen *romernas rättsliga situation i Europa* (dok. 9397 rev., 9417, 9424, rek. 1557). I egenskap av det juridiska utskottets vice ordförande redogjorde *Göran Magnusson* för utskottets synpunkter. Antalet romer i Europa uppskattas till över 10 miljoner. De är ett folk i diaspora. Två tredjedelar av dem lever i Central- och Östeuropa. Romerna består av flera grupper som uppvisar stora skillnader i språk, kultur och sedvänjor. De lever under svåra förhållanden. Östblockets sammanbrott 1989 innebar en försämring av levnadsvillkoren för romska minoriteter. Sedan dess har romer kommit som flyktingar till länder i Västeuropa i flera vågor. Trots internationella konventioner utsätts romer för diskriminering, fördomar, marginalisering och social uteslutning.

Parlamentarikerförsamlingen vill slå larm om denna minoritet och dess rättigheter. Romernas situation är en människorättsfråga. Församlingen kräver att romerna betraktas som en nationell eller etnisk minoritet och att deras rättigheter garanteras i alla länder. Parlamentarikerna förutsätter att Europarådet stöder "europeiska romers rådgivande forum", inrättar en solidaritetsfond för romer, inrättar ett europeiskt ombudsmannaämbete för romer samt ett europeiskt studiecentrum om romerfrågor. För närvarande finns inte något officiellt organ på Europainivå som försvarar romers rättigheter.

4.3.4 Uppföljning av verkställighet av Europadomstolens beslut

Vid januarisessionen debatterade församlingen en rapport om *hur medlemsstaterna genomför Europadomstolens utslag* (dok. 9307, rek. 1546, res. 1268). Europadomstolen har en nyckelroll för att skydda individens rättigheter och friheter och därmed bidra till att stabilisera demokratiska samhällen. Rätten för en enskild att väcka en fråga betraktas som Europakonventionens grundval. Alla anslutna stater måste erkänna domstolens obligatoriska jurisdiktion. Vid uppföljning av Europadomstolens arbete har församlingen dock med stor oro konstaterat att vissa länder inte lever upp till sina åtaganden på detta område. Församlingen har tidigare rekommenderat bl.a. att europeisk domstolspraxis införlivas i den nationella lagstiftningen och att myndigheterna i medlemsländerna effektiviserar verkställigheten av Europadomstolens beslut.

Det faktum att flera av Europadomstolens domar flera år efter avgörandet inte blivit verkställda riskerar att underminera det system som byggts upp under Europakonventionen. Ministerkommittén borde inta en striktare hållning mot de medlemsländer som brister i verkställighet av domar. Församlingen föreslår vissa ändringar i Europakonventionen. Bland annat föreslås att ministerkommittén får möjlighet att be domstolen om klagoranden när det gäller domar där verkställigheten reser specifika problem. Församlingen

föreslår även ett bötesystem för att straffa de stater som upprepade gånger misslyckas med att verkställa beslut av domstolen. Församlingen har åtagit sig att regelbundet följa domarnas verkställighet.

Turkiet är ett land som har låtit bli att verkställa ett stort antal av domstolens beslut. En debatt om *Turkiets verkställighet av domstolens domar* ägde rum vid septembersessionen (dok. 9537, rek. 1576, res. 1297). Ett flertal gamla och viktiga domstolsutslag har förblivit ouppfyllda. I synnerhet den s.k. Loizidoudomen har fått uppmärksamhet. Andra fall gäller rätt till liv, förbud av tortyr, yttrandefrihet och orättvis rättegång. Församlingen rekommenderar att ministerkommittén fortsätter sina ansträngningar att följa upp verkställigheten av domarna.

Parlamentarikerförsamlingen välkomnar de konstitutionella förändringar som gjorts under 2001 och 2002 som ett viktigt steg för att nå upp till Europarådets standard när det gäller demokrati och mänskliga rättigheter i Turkiet. Bland förändringarna i konstitutionen märks försvårande av inskränkningar av yttrandefriheten, begränsning av dödsstraff till brott i krigstid eller terrorism samt avskaffande av de konstitutionella restriktionerna för TV- och radiosändningar på kurdiska. Församlingen beklagar att den nya lagstiftningen inte gör det möjligt att pröva domarna mot Sadak, Zana, Dicle och Dogan, dömda till 15 års fängelsestraff som följd av en felaktig rättegång. Församlingen åtar sig att följa upp dessa fall vid sessionen 2003.

Eva Zetterberg som deltog i debatten å UEL:s vägnar poängterade att domstolen har en nyckelroll för att skydda individens rättigheter och friheter. Gruppen känner oro för att Turkiet inte verkställt domstolens beslut. Detta gäller särskilt Loizidoudomen. Zetterberg ansåg att de turkiska myndigheterna borde tillåta närvaron av internationella observatörer vid valet i november 2002.

Vid församlingens frågestund med ministerkommitténs ordförande undrade *Göran Magnusson* vilka åtgärder ministerkommittén planerar att vidta för att Turkiet skall verkställa Europadomstolens utslag angående fallen Sadak, Zana, Dicle och Dogan.

I oktober tillkännagavs ett beslut från den turkiska säkerhetsdomstolen som förvandlade den dödsdömde kurdledaren Öcalans dödsdom till livstids fängelsestraff. President Schieder sade i ett pressmeddelande att beslutet hade stor politisk betydelse.

4.4 Ekonomi och utveckling

Församlingen debatterar årligen verksamheten vid Europeiska återuppbyggnads- och utvecklingsbanken, EBRD. Banken bildades 1991 för att underlätta övergången till marknadsekonomi i de nya demokratierna i Central- och Östeuropa inklusive f.d. Sovjetunionen. EBRD finansierar projekt i både den privata och den offentliga sektorn genom krediter, riskkapitalinvesteringar och garantier. Bankens mål är att stärka offentliga institutioner och offentlig förvaltning samt att främja små och medelstora företag.

De länder EBRD är verksam i skall bekänna sig till demokrati, pluralism och marknadsekonomi. För de flesta av de 27 länder där EBRD verkar har övergången till marknadsekonomi och pluralistisk demokrati varit en svår och smärtsam process. Till detta bidrog den kraftiga nedgång i bruttonationalprodukten som många länder i förvandling upplevde i början av 1990-talet. Fatigdom, socialt lidande, arbetslöshet och ökade inkomstklyftor fortsatte att vara kännbara även under 2002. Bristen på rättsstatliga institutioner gör det svårt att bekämpa ekonomisk brottslighet och korruption. Resultatet är uteblivna investeringar och sämre tillväxt.

En rapport om EBRD:s bidrag till *ekonomisk utveckling i Central- och Östeuropa* (dok. 9382, res. 1287) stod på dagordningen i juni. Församlingen uttalar sitt fortsatta stöd till bankens verksamhet. Särskilt beröm får dess konkreta bidrag till främjandet av en positiv utveckling i de 27 länder där EBRD under tio år verkat. Församlingen anser dock att banken borde lägga mera tonvikt på företagsledning, öppenhet, reformering av bankväsende och strukturella marknadsreformer.

I sitt debattinlägg glädde sig *Lisbet Calner* åt att EBRD, helt i linje med församlingens tidigare resolution, har finansierat projekt som drivs av kvinnliga entreprenörer. Kvinnors entreprenörskap är av särskild vikt för den ekonomiska utvecklingen.

Europarådets parlamentariska församling fungerar som OECD:s parlamentariska dimension. Sju av OECD:s 30 medlemsländer ingår inte i Europarådet men deras parlamentariker har rätt att delta i den årliga debatten om OECD:s aktiviteter. Under en debatt i september om *OECD och världsekonomin* (dok. 9505, 9562, 9569, res. 1299) deltog parlamentariker från Japan, Kanada, Sydkorea, Mexiko och Nya Zeeland samt OECD:s biträdande generalsekretärare Richard E Hecklinger.

De negativa effekterna för världsekonomin som många bedömare förutspått som en följd av händelserna den 11 september var något mildare än väntat. Därtill bidrog att den privata konsumtionen inte avstannade. Räntesänkningar uppvägde en del av de effekter som terrordåden kunde haft på ekonomin. För vissa branscher som exempelvis turism och flygtransporter blev de negativa effekterna kännbara. Osäkerhet fortsätter att sätta sin prägel på världsekonomin. Delvis grundar den sig på en oro för följdverkningarna av ett eventuellt krig i Mellanöstern och särskilt för hur de viktiga oljeproducenterna i så fall kommer att agera.

Den utvidgade församlingen noterar en ljusning i världsekonomin efter terrorattackerna men det råder osäkerhet över hur bestående dessa tecken är. OECD:s medlemsländer hade snabbt tagit till åtgärder för att bemöta efterverkningar av terrordåden. Bland positiva faktorer noteras en relativt låg inflation. Arbetslösheten är fortsatt hög men har kunnat begränsas.

Ryssland är inte medlem i organisationen men har en nyckelroll för den ekonomiska utvecklingen i Östeuropa. Församlingen välkomnar tillväxten i den ryska ekonomin. Ryssland har 2002 erkänts som en marknadsekonomi av EU:s kommission och av USA. Ryssland uppmanas att fortsätta sitt reformar-

bete bl.a. för att minska det ensidiga ekonomiska beroendet av sina olje- och gasresurser.

Den utvidgade församlingen visade förståelse för den kritik många länder hade riktat mot USA:s tulltariffer för att skydda sin egen stålproduktion och anser att ärendet borde lösas inom WTO:s ram. I OECD:s prioriteringar borde ingå att stödja en ny WTO-runda. Församlingen anser att industriländernas fortsatta jordbrukssubventioner har negativa följder för u-ländernas utvecklingsmöjligheter. OECD:s bidrag till att främja god affärsetik välkomnas. Medlemsländerna uppmanas tillämpa OECD:s riktlinjer för multinationella företag. OECD har under de senaste åren ökat sina insatser för hållbar utveckling. Den utvidgade församlingen ger sitt stöd till OECD:s insatser på detta område.

Vid januarisessionen debatterade församlingen en rapport om *höjd säkerhet inom flygtransporter* (dok. 9296, rek. 1549). Ekonomiutskottets rapportör var *Knut Billing*. År 2001 var ett dystert år i flygfartens historia. Terroristdåden mot USA den 11 september innebar avsevärt skärpta säkerhetsarrangemang på flygplatser. I samarbete med ECAC, European Civil Aviation Conference, har EU utarbetat nya direktiv för flygsäkerhet. Det blir en skärpning som gäller alla säkerhetsåtgärder både på marken och i luften. Bland annat krävs låsbara dörrar till flygplanens cockpit, möjlighet att ha väpnade vakter ombord på flyg och striktare kontroll av allt bagage. EU:s höjda krav medför om- och tillbyggnader av flygplatser, bl.a. för att klara skärpta regler för separation av avresande och ankommande. EU:s direktiv gäller de 15 EU-länderna, men krav riktas även mot övriga länder. Församlingen anser att EU:s direktiv om höjd säkerhet inom flyget bör tillämpas av samtliga medlemsländer och utvidgas att omfatta hela världen.

4.5 Kultur, vetenskap och utbildning

Vid det ständiga utskottets möte i september antogs en rekommendation om *den europeiska andan i museer* (dok. 9503, rek. 1574). Församlingen har i 25 år stött Europas museipris. Priset delas ut årligen och administreras av Museiforum, en oberoende europeisk organisation. Vid bedömning av kriterier tas hänsyn inte enbart till samlingarnas kvalitet utan också till de insatser ett museum gör för att främja museibesökarens aktiva och interaktiva deltagande. Museiforum arrangerar föreläsningar och seminarier samt bidrar genom sina insatser till ett utbrett samarbete mellan Europas museer. Under 2000 och 2001 har Museiforum forskat om "den europeiska identiteten i museer". Finns det en europeisk kulturell identitet? Kan kultur underbygga europeisk identitet? fanns bland de frågor som dryftats under de två åren. Församlingen rekommenderar att ministerkommittén inleder en studie om det går att inrätta ett Europamuseum.

Vid det ständiga utskottets novembermöte debatterades *Europarådets ungdomspolitik* (dok. 9617, rek. 1585) för att utvärdera strukturella förändringar i Europarådets ungdomssamarbete i fyra års perspektiv. Sedan det europeiska

ungdomscentret i Strasbourg inrättades 1968 har församlingen i flera resolutioner fastslagit vikten av att ungdomar engageras i det europeiska samarbetet.

Vid junisessionen debatterade församlingen *Europas kultursamarbete och församlingens framtida roll* (dok. rek. 1566). Kultur och utbildning måste förbli centrala områden i Europarådets uppdrag. Församlingen bidrar till att främja kultursamarbete mellan myndigheter och frivilligorganisationer. Församlingen fungerar även som ett debattforum i kultursammanhang när det gäller organisationer som saknar en parlamentarisk dimension så som Unesco och OECD.

4.6 Sociala frågor, hälso- och familjefrågor

Efter en debatt vid januarsessionen avvisade församlingen ett utkast till en resolution om *narkotikamissbruk* som presenterats av socialutskottet (dok. 9303). Utskottets rapportör ville att församlingen skulle ställa sig bakom Hollands och Schweiz liberala hållning till droger och pekade ut Sverige som ett land som driver en misslyckad narkotikapolitik. Trots att vissa revideringar hade gjorts i rapporten var den oacceptabel, sade *Göran Magnusson* i sitt debattinlägg. Förslagen strider mot FN:s narkotikakonvention och går mot församlingens egen linje, som säger att arbetet måste ske på flera fronter: förebyggande åtgärder, polisinsatser samt vård och behandling. Sveriges nationella handlingsplan bygger på den politiken. Magnusson pekade på bristfälligheter i rapporten. Ändå hade socialutskottet dragit långtgående slutsatser på grundval av dessa.

Vid det ständiga utskottets möte i september debatterades en rapport om *ratificering av den europeiska balken om social trygghet* (dok. 9502, rek. 1573). Balken (ETS nr 48) trädde i kraft 1968 och reviderades 1990. Den syftar till att stimulera utvecklingen av social trygghet i alla medlemsländer i Europarådet så att dessa gradvis skall kunna nå högsta möjliga nivå. I balken fastställs en rad normer som parterna skall införa i sina sociala trygghetssystem. I balken definieras normer och fastställs miniminivåer för det skydd som parterna skall garantera inom sådana områden som hälso- och sjukvård, förmåner vid sjukdom, förmåner vid arbetslöshet, förmåner vid ålderdom, förmåner vid yrkesskada, familjeförmåner, förmåner vid havandeskap och barnsörd, förmåner vid invaliditet, förmåner till efterlevande. m.m. Protokollet till balken innehåller bestämmelser som skall stimulera parterna till att söka åstadkomma en social trygghet på en ännu högre nivå. Församlingen rekommenderar att ministerkommittén intensifierar sina ansträngningar för att uppmuntra till ratificering av dessa instrument.

4.7 Befolknings- och flyktingfrågor

Vid junisessionen debatterade församlingen *situationen för flyktingar och tvångsflyttade personer i Kaukasien* (dok. 9480, rek. 1570). Tio år efter

Sovjetunionens sammanbrott och de etniska konflikter som då blossade upp finns fortfarande över en miljon människor på flykt i södra Kaukasien. Många bor i flyktingläger under usla förhållanden. Konflikter som från början bedömdes bli kortvariga förblir olösta. Den ekonomiska situationen i Armenien, Azerbajdzjan och Georgien förutsätter internationellt bistånd bl.a. från Europas utvecklingsbank för att levnadsstandarden kan förbättras och bestående lösningar av konflikterna kan nås.

Mats Einarsson, i egenskap av vice ordförande för migrationsutskottet, tackade rapportören för utomordentligt arbete. Han konstaterade att ingen flyktingsituation är okomplicerad, men den humanitära, politiska, ekonomiska och militära situationen i södra Kaukasien är bland de mest komplexa. Det är vitalt att den humanitära situationen förbättras utan hänsyn till politiska ställningstaganden.

Vid junisessionen debatterades *flyktingsituationen i Jugoslavien* (dok. 9479, rek. 1569). *Mats Einarsson* sade att det finns över en halv miljon flyktingar och tvångsflyttade personer i den federala republiken. Somliga har varit flyktingar i tio år. Hela Europa bär ett ansvar för att situationen kan lösas. Om samma finansiella resurser och politiska engagemang stod till förfogande som fanns för de s.k. militära lösningarna skulle återuppbyggnaden av det civila samhället och skyddet för de mänskliga rättigheterna vara lättare att åtgärda. Parlamentarikers uppgift är att agera som påtryckare mot sina regeringar och säkra att Europarådet är med i demokratiseringen av Jugoslavien.

Vid septembersessionen påpekade församlingen att illegala invandrare hamnar utanför rättssystemet på grund av att de kommit in i landet utan tillstånd. I en rekommendation föreslår församlingen *en ny europeisk konvention för att skydda illegala invandrades rättigheter* (dok. 9522, rek. 1577) och rekommenderar att ministerkommittén utarbetar ett utkast till en ny konvention för att definiera invandrades grundläggande rättigheter.

I anslutning till församlingens minisession i Luzern anordnade migrationsutskottet ett särskilt möte för asyl-, migrations- och flyktingfrågor i Europa. Vid detta tillfälle behandlades migrations- och flyktingpolitik särskilt i värdlandet Schweiz, invandrades situation och EU:s framtida migrations- och asylpolitik.

4.8 Jordbruk och miljö

Vid aprilsessionen ägnade församlingen en sittning åt att debattera *hållbara miljölösningar när det gäller fiskeresurser* (dok. 9383, res. 1283), *fiskbestånd i Europas inlandshav* (dok. 9373, rek. 1558) och *skogsvård i Kanada* (dok. 9289, res. 1282). Församlingen förespråkade ett hållbart sätt att förvalta europeiska fiskeresurser. En översyn av den gemensamma fiskeripolitiken pågår inom EU. För att undvika utfiskning måste fiskeresurserna användas ansvarsfullt och i samarbete mellan berörda länder.

Jan Bergqvist deltog i debatten på Socialistgruppens vägnar. Han betonade behovet av internationellt samarbete för att stoppa utfiskning och uppnå en hållbar fiskeripolitik. Det var beklagligt att alla inte respekterade internationella överenskommelser. Med hänvisning till rapporten om Kanadas skogsvård berömde Bergqvist samarbetet mellan Kanada och de europeiska länderna samt mellan Kanadas parlament och parlamentarikerförsamlingen.

Vid junisessionen debatterade församlingen *Östersjöns miljösituation* (dok. 9470, res. 1295). Östersjön är ett av världens största bräckvattensystem. Den är ett innanhav med låg syretillförsel. De hydrofysiska omständigheterna har skapat förutsättningar för speciella arter att trivas. Runt Östersjön lever 85 miljoner människor. Nio stater har kust vid Östersjön. Redan 1988 beslutade Östersjöländernas representanter att utsläppen av kväve och fosfor måste halveras. Roten till Östersjöns miljöproblem är övergödningen. Övergödningen har förändrat Östersjöns ekologi och orsakat algblomningar, döda bottnar och en helt ny livsmiljö för exempelvis fiskar. Dioxin och PCB tillhör orosmomenten liksom kadmium, främst från batterier och oren handelsgödsel. I Östersjön dumpades stora mängder ammunition och kemiska vapen efter andra världskriget. Båttrafiken har ökat kraftigt under de senaste åren och risken för olagliga utsläpp anses vara en stor miljöfara som kan förorsaka omfattande skador på det ekologiska systemet. Församlingen noterar med tillfredsställelse det regionala samarbetet genom Östersjöstaternas gemensamma miljökommission, Helsingforskommissionen, för att skydda Östersjön mot föroreningar.

4.9 Jämställdhet mellan kvinnor och män

Europarådets verksamhet för att utveckla jämlikhet mellan kvinnor och män är ett väsentligt led i organisationens arbete för att främja pluralistisk demokrati, förankrad i rättsstatens principer och respekt för de mänskliga rättigheterna. Utskottet för frågor rörande jämställdhet mellan kvinnor och män har varit verksamt sedan januari 1998 och ersätter det tidigare ad hoc-utskottet för jämställdhet mellan könen som sedan 1993 hade ansvaret för jämställdhetsfrågorna. Utskottets uppdrag är att föreslå åtgärder och bevaka att medlemsstaterna lever upp till sina åtaganden på detta område. Det skall främja jämställdhet bl.a. genom att anordna seminarier, konferenser och utfrågningar.

Vid januarisessionen debatterade församlingen en rapport om *kampen mot sexslavhandel* (dok. 9190, 9225, rek. 1545). Det internationella samfundet har under de senaste åren uppmärksammat handeln med människor för sexuella ändamål. Trots internationella konventioner där länderna förbinder sig att sätta stopp för alla former av människohandel och våld mot kvinnor har människohandeln med kvinnor och barn ökat. FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet inklusive dess protokoll om handel med människor, särskilt kvinnor och barn, öppnades för undertecknande i december 2000. Inom EU håller ett rambeslut på att antas när det gäller människohandel som syftar till sexuell exploatering och arbetskraftsexploatering. Trots

internationella åtaganden är lagstiftningen i många länder otillräcklig när det gäller att hindra människohandel, väcka åtal och skydda brottsoffer. Fenomenet är förknippat med politiska, ekonomiska och sociala problem. Församlingen fördömer sexslavhandeln som en allvarlig kränkning av de mänskliga rättigheterna. Församlingen understryker behovet av en skärpning av lagstiftningen och ett gränsöverskridande samarbete. Alla led av kvinnohandel måste kriminaliseras. Samtidigt måste de utsatta kvinnornas rättigheter säkerställas. Församlingen rekommenderar att ministerkommittén upprättar ett europeiskt informationscentrum för att sprida information om människohandeln och utarbetar en europeisk konvention som innehåller ett mer långtgående skydd för offren än vad som överenskommits i FN-konventionens tilläggsprotokoll om handel med kvinnor och barn.

Lisbet Calner poängterade i sitt debattinlägg att kvinnohandel handlar om slaveri. Bakom denna brottslighet ligger inte bara fattigdom utan det handlar även mycket om attityder gentemot kvinnor. Kvinnohandeln är nära anknuten till prostitution. Calner uttryckte sin tillfredsställelse över att – i likhet med den svenska sexköpslagen – församlingen rekommenderar kriminalisering av köp av sexuella tjänster.

Vid junisessionen debatterade församlingen en rapport om *situationen för Maghrebkvinnor* (dok. 9487, res. 1293). Kvinnors situation i nordafrikanska Medelhavsländer är inte tillfredsställande. Trots viss positiv utveckling uppfyller Maghrebländerna inte de åtaganden som följer av internationella konventioner framför allt FN-konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor. Analfabetismen är mycket hög bland Maghrebkvinnor. Oberoende av religion, tradition eller kultur skall kvinnor kunna bestämma över sin egen identitet fastslår församlingen.

I sitt debattinlägg tog *Eva Zetterberg* upp situationen för kvinnor i Västsahara. Västsahara är den sista kolonin i Afrika som inte har fått möjlighet att besluta om sin egen framtid. Tack vare kvinnors insatser är läskunnigheten i flyktinglägren högre än i de länder som rapporten handlar om. Zetterberg vädjade till Europarådet och EU för stöd till FN:s ansträngningar för att åstadkomma fred i Västsahara. För att följa upp församlingens slutsatser presenterade Zetterberg under hösten en motion om situationen i Västsahara (dok. 9590).

Förteckning över församlingens beslut

Rekommendationer

Nr

- 1545 Kampanj mot sexslavhandel
- 1546 Verkställande av beslut fattade av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna
- 1547 Utvisningsförfarande i överensstämmelse med de mänskliga rättigheterna och med beaktande av individens säkerhet och värdighet
- 1548 Konflikten i republiken Tjetjenien
- 1549 Flygtransport och terrorism; hur kan man höja säkerheten?
- 1550 Bekämpning av terrorism och respekten för de mänskliga rättigheterna
- 1551 Skapandet av ett 2000-talssamhälle med och för barn: Uppföljning av Europeiska strategin för barn (Rekommendation 1286 (1996))
- 1552 Yrkesutbildning för unga asylsökande i världsländerna
- 1553 Ryska federationens uppfyllande av sina åtaganden
- 1554 Hur de demokratiska institutionerna fungerar i Moldavien
- 1555 Bilden av kvinnan i medierna
- 1556 Religion och förändring i centrala och östra Europa
- 1557 Romernas rättsliga situation i Europa
- 1558 Fiskbeståndet i Europas inlandshav
- 1559 Utbildning av arbetare i hur man använder ny teknologi
- 1560 Gemensamma ansträngningar att behandla och bota ryggmärgsskador
- 1561 Sociala åtgärder för krigsbarnen i sydöstra Europa
- 1562 Uppsikt över diagnosen och behandlingen av hyperaktiva barn i Europa
- 1563 Den humanitära situationen för den tvångsflyttade kurdiska befolkningen i Turkiet
- 1564 Situationen för jordens befolkning
- 1565 Europeiskt sportsamarbete
- 1566 Europas kultursamarbete och församlingens framtida roll
- 1567 Parlamentarisk granskning av internationella institutioner
- 1568 Framtida samarbete mellan europeiska institutioner
- 1569 Situationen för flyktingar och internt tvångsflyttade personer i Förbundsrepubliken Jugoslavien
- 1570 Situationen för flyktingar och tvångsflyttade personer i Armenien, Azerbajdzjan och Georgien
- 1571 Reducering av miljöriskerna genom förstörande av kemiska vapen
- 1572 Föreningsfrihet för yrkesmilitärer
- 1573 Ratificering av den europeiska socialförsäkringsbalken
- 1574 Europas anda i museer
- 1575 Introduktion av kvalitetsmärkning av livsmedel från jordbruk i bergiga områden

- 1576 Turkiets verkställighet av beslut fattade i Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna
- 1577 Skapandet av en stadga rörande smygmigration
- 1578 Europarådet och det nya Europas framväxt
- 1579 Utvidgningen av Europeiska unionen och Kaliningradregionen
- 1580 Situationen i Georgien och konsekvenserna för stabiliteten i Kaukasus
- 1581 Hot mot integriteten för Internationella brottmålsdomstolens författning
- 1582 Våld mot kvinnor i hemmet
- 1583 Förebyggande av återfall vid brott mot minderåriga
- 1584 Behovet av intensifierat internationellt samarbete för att frysa tillgodo-havanden avsedda för terroristaktiviteter
- 1585 Europarådets ungdomspolitik
- 1586 Tillgången till Internet som skiljelinje i utbildningen
- 1587 Gästarbetares hemvist, statsrättsliga ställning och rätt att flytta i Europa; lärdomar från Portugal

Resolutioner

Nr

- 1267 Situationen i Cypern
- 1268 Genomförande av beslut fattade av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna
- 1269 Hantering av globaliseringen: WTO:s roll i världsekonomin
- 1270 Konflikten i republiken Tjetjenien
- 1271 Bekämpning av terrorism och respekten för de mänskliga rättigheterna
- 1272 Politiska fångar i Azerbajdzjan
- 1273 Vetenskaplig kommunikation
- 1274 Föräldraledighet
- 1275 Utkast till text om omtvistade kreditivbrev samt ändringsförslag
- 1276 Internationella Röda Korsets verksamhet
- 1277 Ryska federationens uppfyllande av sina åtaganden
- 1278 Rysslands religionslagstiftning
- 1279 Den nya ekonomin och Europa
- 1280 Hur de demokratiska institutionerna fungerar i Moldavien
- 1281 Situationen i Mellanöstern
- 1282 Skogsvård i Kanada och samarbete med Europa
- 1283 Skötsel och bevarande av fiskbestånden
- 1284 Medlemskap för den senaste presidenten samt de politiska gruppernas ordförande i församlingens politiska utskott
- 1285 Utnyttjande av Europas turismpotential
- 1286 Kampanjer mot passiv och aktiv rökning; att våga förnya och förstärka åtgärderna för att skydda allmänhetens hälsa
- 1287 EBRD:s bidrag till ekonomisk utveckling i centrala och östra Europa
- 1288 Internationella valutafonden och Världsbanken; framtida utmaningar
- 1289 Parlamentarisk granskning av internationella institutioner

- 1290 Framtida samarbete mellan europeiska institutioner
- 1291 Internationellt bortförande av barn av den ena föräldern
- 1292 Världstoppmötet om uthållig utveckling; tio år efter Rio
- 1293 Situationen för kvinnorna i Maghreb
- 1294 Situationen i Mellanöstern
- 1295 Miljösituationen i Östersjön
- 1296 Namnändring för utskottet för miljö- och jordbruksfrågor till utskottet för miljö- och jordbruksfrågor samt lokala och regionala frågor
- 1297 Turkiets verkställighet av beslut fattade i Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna
- 1298 Kaliningradregionen; behovet av europeisk solidaritet för att tillförsäkra regionen en gynnsam framtid
- 1299 OECD och världsekonomin
- 1300 Hot mot integriteten för Internationella brottmålsdomstolens författning
- 1301 Skyddande av minoriteter i Belgien
- 1302 Risken för ett militärt angrepp mot Irak
- 1303 Hur de demokratiska institutionerna fungerar i Moldavien
- 1304 Armeniens uppfyllande av sina åtaganden
- 1305 Azerbajdzjans uppfyllande av sina åtaganden
- 1306 Situationen i Vitryssland
- 1307 Sexuellt utnyttjande av barn: nolltolerans
- 1308 Restriktioner för politiska partier i Europarådets medlemsländer
- 1309 Religionsfrihet och religiösa minoriteter i Frankrike
- 1310 Barnledighet i Europa; förbättring av det sociala tillståndet och hälsotillståndet
- 1311 Funktionella livsmedel; i konsumentens eller livsmedelsindustrins intresse?

Direktiv

Nr

- 579 Utvisningsförfarande i överensstämmelse med de mänskliga rättigheterna och med beaktande av individens säkerhet och värdighet
- 580 Yrkesutbildning för unga asylsökande i värdländerna
- 581 Situationen för jordens befolkning
- 582 Parlamentarisk granskning av internationella institutioner
- 583 Skyddet av minoriteter i Belgien

Yttranden

Nr

- 233 Utkast till protokoll till europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna rörande det fullständiga avskaffandet av dödsstraffet
- 234 Bosnien och Hercegovinas ansökan om medlemskap i Europarådet
- 235 Utkast till konvention om barns rätt till kontakt

- 236 Europarådets budget för budgetsåret 2003
- 237 Församlingens utgifter budgetåret 2003
- 238 Utkast till tilläggsprotokoll till anti-dopningskonventionen
- 239 Förbundsrepubliken Jugoslaviens ansökan om medlemskap i Europarådet
- 240 Utkast till tilläggsprotokoll till konventionen om IT-relaterad brottslighet för att kriminalisera rasistiska och främlingsfientliga handlingar via datanätet
- 241 Utkast till tilläggsprotokoll till brottmålskonventionen om korruption